

Etsivä vanhustyö auttaa katveeseen jääneitä ikäihmisiä

Toiminnan tavoitteena on tukea vanhuksia, jotta he voivat elää omassa ympäristössään hyvinvoivina ja toiveikkaina.

Marraskuu 2023

Etsivä vanhustyö auttaa katveeseen jääneitä ikäihmisiä 2023

© VALLI ry, Etsivän vanhustyön verkostokeskus

Toimitus: Päivi Tiittula ja Tiina Lauhde

Editointi: Sanna Ala-Seppälä

Taitto: Pirta Mikkola, Atripnum tmi

Kannen kuva: AdobeStock

Muut kuvat: Sivut 10 ja 23 iStock, sivu 29 AdobeStock, sivu 38 iStock, sivu 44 AdobeStock

Julkaisussa olevat kursivoidut lainaukset ovat esimerkkejä etsivää vanhustyötä tekeviltä ammattilaisilta eri puolilta Suomea.

Tiivistelmä

Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto VALLI ry tekee työtä paremman vanhuuden puolesta. Visiona on suomalainen hyvinvointiyhteiskunta, jossa kaikkien on hyvä kasvaa ja vanheta. VALLI ry:n Etsivän vanhustyön verkostokeskus koordinoi tuloksellisen etsivän vanhustyön yhteiskehittämistä, vaikuttavien käytäntöjen levittämistä sekä verkostojen välistä yhteistyötä iäkkäiden ihmisten avuntarpeen tunnistamiseksi ja auttamiseksi. Tämä julkaisu on osa tätä työtä.

Etsivän vanhustyön tarve ja järjestöjen rooli ennaltaehkäisevässä työssä on noussut merkittäväksi kehittämiskohteeksi ikääntyvän väestön kasvun ja kotona asumista painottavan politiikan myötä. Tämän julkaisun tarkoituksena on tarkastella etsivän vanhustyön tarvetta synnyttäviä ilmiöitä sekä kuvata etsivää vanhustyötä, etsivän vanhustyön asiakkaita, järjestöjen etsivän vanhustyön asemoitumista palveluekosysteemissä ja edellytyksiä etsivän vanhustyön onnistumiselle.

Toimintamallin kuvaus, seuranta, arviointi ja analysointi ovat tuloksellisuuden osoittamisen ja vaikuttavuuden edellytyksiä. Noin kolmenkymmenen etsivää vanhustyötä tekevän ja kehittävä organisaation kanssa toteutettu yhteiskehittäminen on ensimmäinen askel järjestöjen etsivän vanhustyön valtakunnallisen vaikuttavuuden osoittamiseksi. Lopuksi pohditaan etsivän vanhustyön tulevaisuuden näkymiä muuttuvassa ja ikääntyvässä yhteiskunnassa.

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA) on mahdollistanut julkaisuun liittyvän yhteiskehittämisen ja julkaisun tuottamisen tukemalla VALLI ry:n toimintaa.

Sisällys

1. Esipuhe.....	5
2. Johdanto	6
3. Miksi etsivää vanhustyötä tarvitaan?.....	8
4. Inhimillisyys ja kunnioitus ohjaavat etsivää vanhustyötä.....	12
5. Esa Nordling: Etsivää vanhustyötä toipumisorientaation avulla	14
6. Etsivän vanhustyön asiakkaat	16
7. Toimintamallin kuvaus: Näin etsivää vanhustyötä tehdään	21
8. Sauli Suominen: Palveluohjauksesta apua etsivään vanhustyöhön.....	26
9. Verkostot apuna etsivässä vanhustyössä.....	28
10. Anne Aaltio: Etsivän työn johtaminen on asiakkuuksien johtamista.....	30
11. Kansalais- ja vapaaehtoistoiminta osana etsivää vanhustyötä.....	32
12. Antti Peltto-Huikko: Tulokset, mittarit ja vaikuttavuus	37
13. Valtakunnallisen etsivän vanhustyön koordinointi	40
14. Pohdinta.....	41
15. Lähteet	43

1. Esipuhe

Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto VALLI ry viettää 70-vuotisjuhlavuottaan 2023. Juhlavuoden keskelläkin VALLIn strategia velvoittaa siihen, että yhdistys reagoi nopeasti ajankohtaisiin ilmiöihin ikääntyvien ja vanhojen ihmisten hyvinvoinnin sekä oikeuksien parantamiseksi.¹ Viime aikoina tällaiseksi ilmiöksi on noussut kotona asuvien ikääntyneiden yksinäisyys ja toivottomuus. Koronavuosien vaikutukset näkyvät edelleen muun muassa liikuntakyvyn heikkenemisenä, arkuutena lähteä muiden ihmisten pariin ja monien palvelujen siirtymisenä verkkoon. Hyvinvointialueille siirryttäessä lähipalveluja on vähennetty ja palvelujen kriteerejä tiukennettu muun muassa kotihoidon ja ympärivuorokautisen hoidon osalta. On syntynyt uusi näkymättömien ikäihmisten joukko, jonka olemassaolo ja hyvinvointi eivät näytä kuuluvan oikein kenellekään.

VALLI on herkällä korvalla kuullut jäsenjärjestöjään ja heidän sidosryhmiään. Näyttää siltä, että suomalaisten ikäihmisten taloudellisiin resursseihin, terveyteen, hyvinvointiin, asiointiin ja kansalaisuuteen liittyvä eriarvoisuus on lisääntynyt. Myös alueelliset erot ovat kasvaneet.

Monen ikäihmisen tilanne kotona on erittäin haastava. Järjestöjen resursseja ei uusilla hyvinvointialueilla osata vielä hyödyntää riittävästi. Kuitenkin VALLI:ssa tiedetään, että järjestöjen tekemä työ on tuloksellista. Se tavoittaa määrällisesti paljon ikääntyneitä ja saa positiivisia muutoksia aikaan myös yksilötasolla. *”Elämässäni on valoisampi aika. Voin nauttia luonnosta, ja elämäni näyttää valoisammalta. Kallion raosta kasvaa taas kukka”*, totesi eräsikin ikäihminen, joka oli saanut apua etsivältä vanhustyöltä.

Tämä vuosi on VALLI:ssa myös Välittämisen teemavuosi. Mikä osoittaisikaan enemmän välittämistä kuin nostaa valtakunnallisesti näkyviin kotona asuvien ikääntyneiden moninaiset haasteet ja kuvata myös keino, jolla niihin voidaan yhdessä vaikuttaa: Etsivä vanhustyö. Etsivän vanhustyön verkostokeskuksen käynnistämä yhteiskehittämisprosessi on rohkeasti tarttunut laajaan ilmiöön ja koonnut yhteen lukuisan määrän saman haasteen parissa kamppailevia tahoja.

Strategiansa mukaisesti VALLI auttaa jakamaan hyviä käytäntöjä ja kehittämään yhdessä uudenlaisia toimintatapoja, joilla voidaan vastata ikääntyvän yhteiskunnan haasteisiin. Tähän julkaisuun on koottu kattavasti etsivän vanhustyön teemoja meidän kaikkien hyödynnettäväksi. Erityisen tärkeää on, että etsivän vanhustyön vaikuttavuus saadaan näkyviin entistä vahvemmin. Me kaikki voimme olla mukana välittämässä – olimmepa sitten päättäjiä, työntekijöitä, omaisia, vapaaehtoisia, naapureita tai lähimmäisiä. Mennään yhdessä sinne, missä ikääntyneet ovat. Ei lakata etsimästä toinen toisiamme!

Kiitän VALLIa ja erityisesti tämän julkaisun kirjoittaneita erityisasiantuntija Päivi Tiittulaa ja suunnittelija Tiina Lauhdetta!

Turussa 7.11.2023

Helena Norokallio

Etsivän vanhustyön verkostokeskuksen ohjausryhmän puheenjohtaja
Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:n projektikoordinaattori

2. Johdanto

Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto VALLI ry toimii Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskuskuksen (STEA) tuella. STEA edellyttää tuloksellisesta kansalaisjärjestötoimintaa, jossa edetään kohti asetettuja tavoitteita, saadaan aikaan haluttuja muutoksia ja pystytään osoittamaan kohderyhmän hyötyvän toiminnasta.²

Tuloksellisella etsivällä vanhustyöllä vahvistetaan STEA:n strategian mukaisesti suomalaisten hyvinvointia. Etsivän vanhustyön verkostokeskus toteuttaa STEA:n päämäärää ja tavoitteita, kun se koordinoi etsivän vanhustyön yhteiskehittämistä.

Etsivän vanhustyön tehtävänä on tavoittaa ne ikäihmiset, jotka ovat vaarassa jäädä yhteisöjen ja tarpeenmukaisten palvelujen ulkopuolelle. Kun kotona asuvien vanhusten määrä kasvaa, ihmislähtöiselle etsivälle vanhustyölle on yhä suurempi tarve. Etsivää vanhustyötä on tehty ja kehitetty Suomessa jo pitkään, ja ensisijaisesti sitä ovat tehneet järjestöt ja seurakunnat. Moni vanhus on saanut apua ja tukea etsivästä vanhustyöstä. Kun ihminen saa apua, hänen toimijuutensa vahvistuu ja hän kykenee omin voimavaroin tai yhteisöstä löytyneen tuen avulla elämään mielekkäämpää elämää.

Etsivä vanhustyö etsii kuitenkin yhä paikkaansa palvelujärjestelmässä. Työtä tehdään erilaisissa toimintaympäristöissä ja usein hankerahoituksella. Tätä julkaisua kirjoitettaessa syksyllä 2023 etsivää vanhustyötä tehdään samaan päämäärään pyrkien mutta monin eri tavoin. Keskeisin eroavaisuuksia selittävä asia on toimintatapojen luonne: Työskennelläänkö asiakkaiden kanssa yksilöllisesti pitkäjänteisemmin vai onko työ enemmän kertaluonteisempaa ohjausta ja neuvontaa? Etsivän vanhustyön käsitteen moninaisuus on haaste. Kun etsivää vanhustyötä tehdään monin eri tavoin, sen tuloksellisuutta on vaikeampi kehittää ja toimintaa vakiinnuttaa. Myös valtakunnallisen vaikuttavuuden osoittaminen on vaikeaa.

Etsivän vanhustyön menestyksekkäässä johtamisessa tarvitaan tietoa vanhuksista, joita työllä autetaan. On tiedettävä syyt avun tarpeen takana. Johtamisessa täytyy myös tietää, mitkä ovat ne työtavat ja keinot, joilla apua tarvitsevat vanukset löydetään ja heitä päästään auttamaan oikeaan aikaan ja menestyksekkäästi. Sote-muutoksen myötä etsivää vanhustyötä tekevät järjestöt neuvottelevat kuntien ja hyvinvointialueiden kanssa paikastaan ikääntyneiden palvelujen ekosysteemissä. Myös siksi on tärkeää, että etsivää vanhustyötä tehdään mahdollisimman yhtenäisten sisältöjen, kuvausten, tulosodotusten ja tiedonkeruumallien perusteella.

Näistä lähtökohdista Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto VALLI ry:n Etsivän vanhustyön verkostokeskus käynnisti vuonna 2022 yhteiskehittämisen prosessin, joka toteutettiin etsivää vanhustyötä eri puolilla Suomea tekevien ammattilaisten kanssa. Etsivää vanhustyötä määriteltiin kyselyin viidestä eri näkökulmasta: kohderyhmä, toimintatavat, yhteistyöverkostot, tuloksellisuus ja koordinointi. Vastaukset koottiin, analysoitiin ja käsiteltiin työpajoissa. Prosessin avulla haettiin järjestöjen tekemälle etsivälle vanhustyölle kaikkia toimijoita yhdistävä punainen lanka ja määriteltiin järjestölähtöisen etsivän vanhustyön toimintamalli.

Tämän julkaisun tarkoituksena on esitellä aikaansaadut raamit, jotta jokainen ikäihmisiä auttava saisi työkaluja ja tukea työhönsä. Julkaisussa on yhdistetty lähdeluetteloon listattua tutkittua tietoa, yhteiskehittämistä tehneen kehittäjäryhmän tuotosta, konkarikehittäjien arvioita ja kokemustietoa sekä Etsivän vanhustyön verkostokeskuksen vetämistä työpajoista saatua ymmärrystä.

Julkaisussa kuvataan järjestöjen etsivän vanhustyön työmenetelmää, jonka avulla pyritään edistämään parempaa vanhuutta ja torjumaan ikääntyneiden sosiaalista ulkopuolisuutta sekä yksinäisyyttä. Kuvailimme etsivän vanhustyön asiakkaita heidän tarvitsemansa avun perusteella: millaisissa asioissa heillä on yleensä vaikeuksia, missä heidän avuntarpeensa voitaisiin tunnistaa

parhaiten ja millaiset vanhuskeskukset hyötyvät järjestöjen tekemästä etsivästä vanhustyöstä. Tämä julkaisu antaa näkemyksiä myös siihen, miten etsivän vanhustyön tuloksia voitaisiin jatkossa seurata, arvioida ja kehittää paremmin. Lisäksi määrittelemme julkisen ja kolmannen sektorin yhdyspintatyötä sekä etsivän työn ammattilaisten ja vapaaehtoistoimijoiden työnjakoa.

Etsivän vanhustyön yhteiskunnallisen merkityksen ja tuloksellisuuden osoittaminen on tärkeää. Väärin toteutetussa mittaamisessa ja arvioinnissa voi olla vaarana menettää etsivän vanhustyön ihmiskeskeisyys ja läsnäolo. Tulostaustien ja yhdenmukaistamisen ristipaineissa on korostettava välittävää työtä ja kiireetöntä kohtaamista, jolla huomioidaan ikääntyneiden tarpeet ja toiveet. Auttajan ja autettavan luottamukselliseen suhteeseen perustuva tavoitteellinen sekä toimijuutta tukeva yksilötyö on etsivän vanhustyön ydin. Etsivän vanhustyön tuloksellisuuden edellytys on ihmislähtöinen ja systemaattinen verkostotyö, johon on sitoutunut monialainen joukko ikääntyneiden parissa työskenteleviä ja heidän elinpiirissään toimivia tahoja. Se vaatii lisäksi verkostojohtamista, syvää ammattiosaamista ja tunnetaitoja sekä valtakunnallista koordinaatiota.

Kehittäjäryhmään kuului nelisenkymmentä etsivän vanhustyön tekijää kolmestakymmenestä organisaatiosta: järjestöistä, seurakunnista ja julkiselta sektorilta. Ryhmän kokoonpano vaihteli hankkeiden päätyttyä ja uusien käynnistyttyä. Ryhmä haluttiin pitää avoimena kaikille työtä pitkään tehneille ja myös etsivää vanhustyötä aloittaville sekä oppimaan tulolle. Haluamme lämpimästi kiittää jokaista omaa osaamistaan ja aikaansa julkaisun valmistumiseen antanutta henkilöä seuraavista organisaatioista:

Caritas-Säätiö, Fingerroosin säätiö, Helsingin Diakonissalaitos, Helsingin kaupunki, HelsinkiMissio, Hopeahovi / Torniotupa – Senioreiden olohuone, Hyvinkään yhdistykset ry, Jade yhteisö ry, Jyränkölän Settlementti ry, Kaatuneitten Omaisten Liitto ry, Kohtaamispaikka Ellinkulma / Juuka, Kotokartanosäätiö, Käpyrinne ry, Marjatta-Säätiö / Polku-projekti, MEK Kiinnekohdista -hanke Vantaalla, MEREKO ry, Merikarvian vanhus ja kulttuuripalvelutuottaja, Olarin seurakunta / Etsivä vanhustyö, Omakotisäätiö, Palvelutaloyhdistys Koskenrinne ry, Pirkanmaan hyvinvointialue, Pirkanmaan Muistiyhdistys ry, Pohjois-Karjalan sosiaaliturvayhdistys, Pohjois-Savon hyvinvointialue, Päijät-Hämeen RRP-hanke, Suvanto ry, Tukenasi ry / Senioripysäkki, Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry ja Tampereen Naisyhdistys ry.

Erityisesti haluamme kiittää Etsivän vanhustyön verkostokeskuksen ”konkarikehittäjiä” Anne Aaltiota, Esa Nordlingia ja Sauli Suomista. He ovat olleet arvioimassa tuotoksia ja kirjoittaneet osiot omasta osaamisalastaan tähän julkaisuun. Lämmin kiitos myös ”sparraajallemme” ja kumppanillemme Antti Pelto-Huikolle. Yhdessä tehden onnistumme!

Helsingissä 14.11.2023

Päivi Tiittula ja Tiina Lauhde

VALLI ry:n Etsivän vanhustyön verkostokeskus

Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto VALLI ry:n Etsivän vanhustyön verkostokeskus tukee etsivän vanhustyön tekijöitä ja kehittäjiä valtakunnallisesti. Neuvonta, kehittäminen ja uusimman tiedon kokoaminen sekä verkostojen vahvistaminen ja johtaminen kuuluvat verkostokeskuksen tehtäviin. Verkostokeskus nostaa myös esiin ilmiöitä ikääntyneiden elämästä ja arjesta sekä vie niitä yhteiskunnalliseen keskusteluun. Etsivän vanhustyön tekijät tekevät tiivistä yhteistyötä yhteiskunnan muiden toimijoiden kanssa. Työn tavoitteena on parantaa kotona asuvien vanhusten hyvinvointia.

3. Miksi etsivää vanhustyötä tarvitaan?

Suomessa ikääntyneet ihmiset ovat keskimäärin terveempiä ja heillä on aiempia sukupolvia enemmän varoja käytettävissä oman hyvinvointinsa ylläpitämiseen ja mielekkään elämän rakentamiseen.³ Väestöennusteen mukaan yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä on ennusteen mukaan 26 prosenttia vuoteen 2030 mennessä. Vuonna 2040 yli 85-vuotiaita vanhuksia on viisi prosenttia väestöstä. Suhteellisesti eniten kasvaa yli satavuotiaiden määrä.⁴ Vaikka ikääntyneiden toimintakyky on parantunut ja pitkäikäisyys lisääntynyt, ihmisten viimeisten elinvuosien palvelujen tarvetta ei ole pystytty ehkäisemään. Myös ikääntyvä väestö jakautuu entistä voimakkaammin hyvä- ja huono-osaisiin sekä hyvä- ja huonokuntoisiin.

Vuonna 2010 Euroopan komissio asetti ikääntyville yhteiskunnille yhdeksi päämääräksi ikääntyneiden syrjäytymisen vähentämisen. Vuosina 2017–2020 kansainvälinen ROSEnet Cost Action -tutkijaverkosto kokosi tietoa iäkkäiden syrjäytymisestä. Erityisesti korostuivat seuraavat viisi syrjäytymisen ulottuvuutta:

1. palveluista syrjäytyminen
2. paikkaan ja yhteisöihin liittyvä syrjäytyminen
3. sosiaalisista suhteista syrjäytyminen
4. taloudellinen syrjäytyminen
5. kansalaisuuteen liittyvä syrjäytyminen

Syrjäytymisen eri ulottuvuudet ja niihin liittyvät ilmiöt, riskit ja eriarvoisuutta synnyttävät tekijät kytkeytyvät monimutkaisesti toisiinsa. Tutkimusten mukaan vanhuusiän syrjäytymisellä on negatiivisia vaikutuksia niin yhteiskuntaan, yhteisöihin kuin yksilöihinkin, minkä vuoksi syrjäytymisen ehkäisy on kaikilla tasoilla vaikuttavaa.⁵

Riittävätkö yhteiskunnan resurssit?

Tällä hetkellä julkisen palvelujärjestelmän resurssit ja kapasiteetti ovat riittämättömät ikääntyvän väestön tarpeisiin. Puutteet palvelujen saatavuudessa, saavutettavuudessa ja tarpeenmukaisuudessa synnyttävät avuntarvetta, jota ei kohdata. Tilastojen ja tutkimusten lisäksi myös kokemukset ja havainnot kertovat kohtaamattomasta avuntarpeesta.

Kohtaamaton avuntarve aiheutuu heikosti kehittyneistä ennaltaehkäisevistä palveluista, tiukentuneista palveluihin pääsyn kriteereistä, kapeasti rajatuista palveluista, eri sektoreille hajautetuista vastuista ja säästötavoitteista. Myös palvelujen tiedonkulku saattaa olla puutteellista tai hajanaista, mikä vaikeuttaa tarvitun avun yhteensovittamista. Esimerkiksi terveys- ja sosiaalipalveluissa esiintyvät ruuhkat, resurssipula ja puuttuvat palvelut vaikeuttavat ikääntyneiden oikea-aikaista avunsaantia.⁶

Kotona asumista ja digitaalisten palvelujen ensisijaisuutta painottavat poliittiset linjaukset syrjäyttävät osan ikääntyvistä. Kaupungistuminen, yksin asuminen ja maaseudun ikääntyminen heikentävät ihmisten kotona selviytymistä. Myös liikkumisen vaikeudet ja sairaudet yhdistettyinä esimerkiksi hissittömyyteen tai puutteellisiin liikenneyhteyksiin voivat hankaloittaa iäkkään itsenäistä asioiden hoitamista ja lisätä tuen tarvetta.^{7,8}

Lähipalveluiden häviäminen siirtää kustannuksia sosiaali- ja terveydenhuoltoon, kun ikään-tyvät ja vanhat ihmiset eivät kykene toimimaan itsenäisesti ja digitaalisesti. Kun ikääntyvä ei pysty käyttämään tietokonetta ja älypuhelinta sekä tarvittavia sovelluksia, hänen toimijuutensa rajoittuu. Kun aiemmin vanhus pääsi hoitamaan asioitaan kasvokkain niin, että palveluam- mattilainen neuvoi, auttoi tai jopa asioi vanhuksen puolesta, saattoi iäkäs kokea osallisuutta ja kyvykkyyttä hallita omaa elämäänsä.

Yksin asuminen lisää avuntarvetta

Tilastokeskuksen mukaan 75 vuotta täyttäneistä noin 46 prosenttia asui yksin vuonna 2020.⁹ Monilta puuttuvat tukea antavat läheiset. Ero, leskeksi jääminen ja etäiset, katkenneet tai kuor- mittavat perhesuhteet, lapsettomuus sekä ystävien ja tuttavien ikääntyminen voivat johtaa sosiaalisen verkoston kutistumiseen tai totaaliseen puuttumiseen. Yksinäisyyden kokeminen on yleisintä yksinasuvien keskuudessa. Kokemus yksinäisyydestä ja mielekkäiden roolien puute ovat oleellisempia tekijöitä kuin sosiaalisen verkoston laajuus.¹⁰

Vuonna 2022 yksinäisten osuus kasvoi kaikissa ikäryhmissä. 65 vuotta täyttäneistä kymmenen prosenttia koki itsensä yksinäiseksi, ja 75 vuotta täyttäneistä niin koki 12 prosenttia.¹¹ Eniten yksinäisyyttä kokivat 85 vuotta täyttäneet, joista yli 29 prosenttia koki yksinäisyyttä koko ajan tai suurimman osan ajasta. Myös ulkopuolisuuden tunne on yleisempi iäkkäässä väestössä.¹²

Ikääntyvässä väestössä yksinäisyys on merkittävä terveyttä, toimintakykyä ja kognitiota uhkaava riskitekijä. Tutkimuksista tiedetään, että yksin asuminen ennakoii raskaiden palvelujen aikaisempaa tarvetta.¹³ Yksinäisyyden on arvioitu vähentävän noin kuusi toimintakykyistä elinvuotta.¹⁴

Yksin asuminen ja heikko toimeentulo edistävät kodin piiriin jättäytymistä ja estävät palve- luihin hakeutumista sekä niiden hankkimista. Asuinalueiden heikot sosiaaliset verkostot ja hauras yhteisöllisyys sekä vähäiset palvelut vaikeuttavat ikääntyneiden arkea ja heikentävät elämänlaatua. Ikääntyneistä noin joka kymmenes on pienituloinen, ja joka kolmannella on vai- keuksia kattaa välttämättömyysmenoja kuten lääkkeitä.¹⁵ Yksin asuminen lisää köyhyysriskiä. Köyhyysriskissä ovat erityisesti 75-vuotiaat ja vanhemmat iäkkäät naiset, jotka asuvat yksin ja joiden oma eläke on jäänyt pieneksi. Eurooppalaisilla naisilla on 30 prosenttia pienempi eläke kuin miehillä.¹⁶

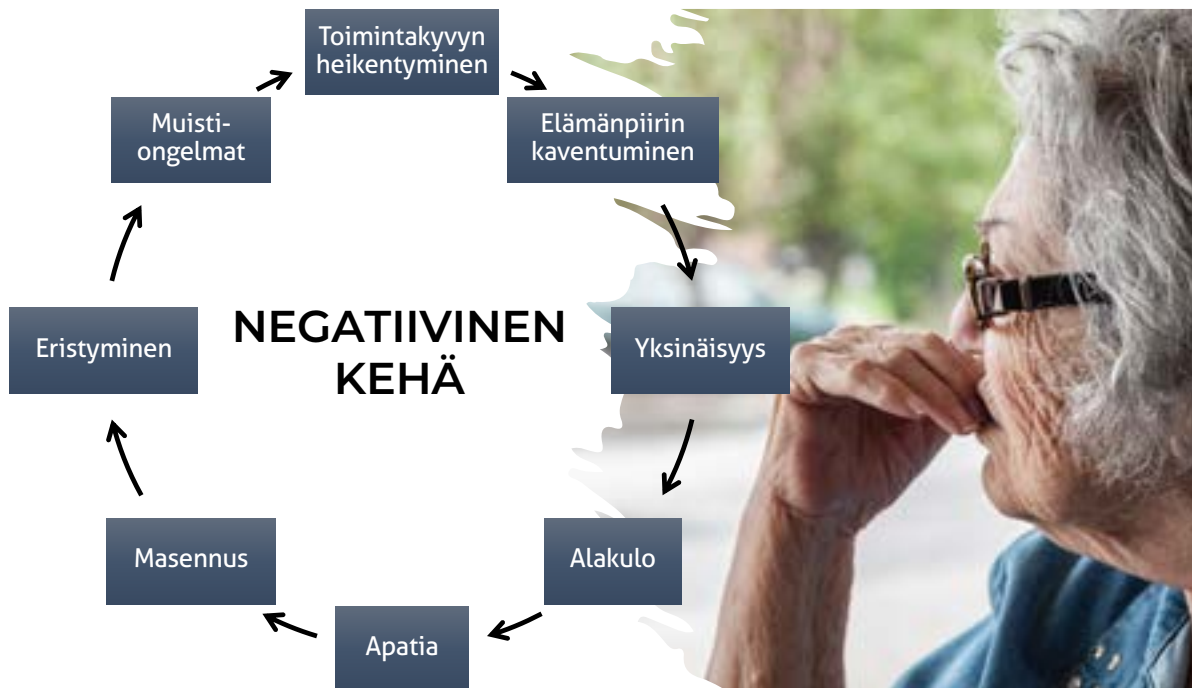
Ongelmien kasautuessa vaarana negatiivinen kehä

Perustarpeiden tyydyttymisellä sekä yhteisön ja yhteiskunnan normatiivisilla arvoilla sekä tavoilla on vaikutusta ihmisen hyvinvointiin, ajatteluun ja toimintaan. Myös yksilöllisyyttä ja aktiivisuutta arvostava asenne sekä vääränlainen pärjäämisen, sinnikkyden ja sisun korosta- minen voivat heikentää iäkkään halua ottaa apua vastaan.¹⁷ Lisäksi viestimisen vaikeudet sekä erilaiset kognitiiviset haasteet ja kulttuuriset tekijät voivat vaikeuttaa tarpeiden ilmaisemista tai kykyä luottaa palvelujärjestelmään. Avun pyytämiseen voi liittyä häpeää, tabuja, stigmaa tai pelkoa riippuvuudesta tai kasvojen menettämisestä. Kulttuuriset stereotypiat ja sosiaalisiin rooleihin perustuvat luokittelut voivat luoda sosiaalista etäisyyttä, joka saattaa estää tai rajoittaa myötätuntoa ja auttamista. Kronologiseen ikään perustuva jaottelu ja syrjintä lisäävät toiseutta sekä jakoa niihin ja meihin. Myös ammattilaisen kiireinen kohtaaminen, kapea palve- luasenne tai epäpätevä työtapa voivat estää avuntarpeen tunnistamisen ja huomioimisen.¹⁸

Haavoittuvuus, heikko toimeentulo ja turvattomuus vaikuttavat usein lamaannuttavasti ihmisen tulevaisuudennäkymiin sekä kykyyn ja mahdollisuuksiin toimia itsenäisesti tilanteen parantamiseksi. Yksinäisyys ja sosiaalinen eristyneisyys vaikuttavat merkittävästi mielen hyvinvointiin ja toimintakykyyn. Sosiaalisen arvostuksen puute ja pelot heikentävät myös

yksilön kykyä tunnistaa omia tunteitaan. Silloin kun yksilön kokemus sivuutetaan, hänen luottamuksensa omaan pärjäämiseensä heikkenee. Kun elämäntilanne horjuu, ihminen ei välttämättä pysty toteuttamaan hänen omia voimavarojaan edellyttävää muutosta. Kokemus ulkopuolisuudesta ja epäoikeudenmukaisuudesta rikkoo ihmisten välistä vuorovaikutusta ja luottamusta yhteisöön. Kun oikeanlaista tukea ja apua ei saa ajoissa, ongelmat usein kasautuvat ja monimutkaistuvat. Ulkopuolisuuden tunne lisääntyy, ja riski esimerkiksi syrjäytymiselle, päihdeongelmille, kaltoinkohtelulle sekä väkivallalle lisääntyy.¹⁹

Etsivä vanhustyö auttaa tunnistamaan sosiaalisen tuen ja avun tarpeen sekä ennaltaehkäisee mahdollisia riskejä ja turvallisuusuhkia, joita kotona asuvat ikääntyneet voivat kohdata. Työ pyrkii kokonaisvaltaiseen hyvinvoinnin tukemiseen, jossa välittävällä kohtaamisella, empatialla ja dialogisella vuorovaikutuksella on ratkaiseva rooli iäkkään ihmisen mielen hyvinvoinnin, toipumisen ja elämäntilanteen kokemuksessa.

Päivi Tiittula Etsivän vanhustyön verkostokeskus / VALLI ry

Vähävaraiselle ikäihmiselle järjestettiin edullisempi asunto. Kaksi vuotta muuton jälkeen huomattiin, että vanhus elää edelleen avaamattomien muuttolaatikoiden keskellä. Auttaminen oli jäänyt siis puolitiehen, kun ikäihmisen vähäisiä voimavaroja ei oltu ymmärretty. Vanhus tuli etsivän työn asiakkaaksi ja laatikot purettiin yhdessä. Näin hän pääsi kiinni elämänsä solmuun, se saatiin selvitettyä ja arki jatkui parempana.”

”Ikäihminen oli hankalassa tilanteessa: hän ei päässyt runsaiden fyysisten vaivojen, muistin heikentymisen ja näkövamman vuoksi liikkumaan yksin kodistaan muualle kuin tutuille lähialueille. Hänen omaisensa asuivat kaukana. Ikäihminen oli vahingossa lukinnut pankkikorttinsa eikä saanut haettua uutta pankista, koska ei uskaltanut lähteä yksin liikkeelle. Asiakas ei pystynyt soittamaan näkövamman ja muistamattomuuden vuoksi, joten etsivän vanhustyön työntekijä auttoi asiakasta soittamaan pankkiin ja varaamaan ajan uuden kortin noutoa varten. Työntekijä auttoi passin etsimisessä, ja vanhuksen kanssa käytiin noutamassa uusi pankkikortti. Asiakas oli tyytyväinen ja huojentunut. Asiakkaan pyynnöstä hänen haasteistaan ilmoitettiin myös sosiaalityöntekijälle.”

”Ikäihminen oli muuttanut juuri toiselta paikkakunnalta ja hänen tukiverkostonsa oli vähäinen. Hän tunsu arvottomuutta, pelkäsi fyysisten vaivojen takia liikkua ulkona ja koki yksinäisyyttä. Hän oli koittanut hankkia apua tilanteeseensa, mutta hänelle ei ollut löytynyt sopivia palveluita. Osaan annetuista numeroista hän ei ollut jaksanut edes soittaa. Ikäihminen hakeutui liikkuvalla senioripisteelle, josta hänelle järjestettiin pikaisesti kotikäynti tilanteen kartoittamiseksi. Muutaman tapaamisen, etsivän työn kontaktien ja yhdessä soitetun puhelun jälkeen hänelle löydettiin sopivat palvelut: hän sai vapaaehtoisen ystävän ja hänellä aloitettiin kotikuntoutus. Asiakas oli hyvin tyytyväinen palveluihin sekä etsivän työn tukeen ja koki nopeasti elämänlaatunsa ja mielialansa kohentuneen.”

4. Inhimillisyys ja kunnioitus ohjaavat etsivää vanhustyötä

Etsivää työtä on tehty heikompiensaisten löytämiseksi ja auttamiseksi jo vuosisatojen ajan. Sen tarkoituksena on luoda yhteys katveeseen jääneisiin ihmisryhmiin ja auttaa tarvittaessa. Pääasiassa etsivää työtä ovat tehneet kirkot ja uskonnolliset yhteisöt. Kuntien tekemästä nuorisotyöstä etsivä työ on levinnyt järjestöjen ja seurakuntien tekemään vanhustyöhön, kun kotona asuvien ikääntyvien määrä on kasvanut.²⁰ Ikääntyneiden parissa tehtävästä etsivästä työstä on käytetty myös nimitystä ”löytävä vanhustyö”. Tässä julkaisussa käytetään kuitenkin termiä etsivä vanhustyö.

Etsivä vanhustyö on jatkuvasti kehittyvä työmenetelmä, joka pyrkii vastaamaan ikääntyvän väestön haasteisiin. Sen tavoitteena on ottaa huomioon ikääntyneiden yksilölliset tarpeet ja toiveet sekä edistää heidän hyvinvointiaan ja itsenäistä selviytymistään palveluiden, avun sekä tuen avulla.

Etsivä vanhustyö perustuu ammatilliseen osaamiseen ja vastuulliseen toimintaan. Työntekijöiden tulee olla päteviä ja kehittää osaamistaan jatkuvasti. Työntekijöillä tulee olla ammattikorkeakoulutason vanhustyön ja palveluohjauksen osaamista. Etsivässä vanhustyössä hyödynnetään verkostojen moniammatillista osaamista, kokemusasiantuntijuutta ja ikääntyvien omia kokemuksia sekä näkemyksiä. Luottamuksellisuudesta tulee huolehtia niin, että ikääntyneiden henkilökohtaiset ja luottamukselliset tiedot pidetään salassa sekä suojataan asianmukaisesti.

Asiakastyön lisäksi etsivään vanhustyöhön kuuluu tiedottamista, tietojen keräämistä, edunvalvontaa ja verkostotyötä. Etsivässä vanhustyössä nostetaan esille ilmiöitä ikääntyneiden elämästä, haasteista ja myös hyvästä elämästä. Huomioita ja ikääntyneiden ääntä viedään tiedoksi päätöksentekoon sekä palveluiden kehittäjille. Etsivässä työssä tarvitaan monipuolista osaamista sekä tietoa ja kykyä tehdä monialaista yhteistyötä. Tietoa tarvitaan esimerkiksi palvelujärjestelmästä, sosiaalietuuksista, lainsäädännöstä ja kohderyhmäkohtaisista asioista.

Etsivässä vanhustyössä on tärkeää välittää hyviä arvoja ja toimia eettisten periaatteiden mukaisesti. Työssä korostetaan kunnioitusta, empatiaa, luottamusta ja tasavertaisuutta. Eettiset periaatteet ohjaavat ja luovat perustan toiminnalle sekä auttavat varmistamaan, että asiakkaiden tarpeet ja edut ovat etusijalla päätöksenteossa ja toiminnassa. Etsivän vanhustyön etiikkaan kuuluu kiinteästi käsitys jokaisen yhtäläisestä ja kiistämättömästä ihmisarvosta, yksityisyyden säilyttämisestä sekä itsemääräämisoikeudesta ja oikeudesta osallistua päätöksentekoon. Työtä ohjaavia arvoja ovat myös ihmisseläheisyys, kunnioitus, välittäminen ja oikeudenmukaisuus.

Kiireetöntä kohtaamista kannustavalla otteella ja keskustellen

Etsivä vanhustyö kunnioittaa ja ymmärtää ikääntyneitä yksilöinä, joilla on omat mieltymykset, tarpeet ja toiveet. Työn lähtökohtana on aina ikääntyneen sanoittama tarve sekä oma kertomus ja tulkinta omasta elämästään. Sitoutuminen auttaa toisen ihmisen ymmärtämisessä sekä hänen huolensa, pelkonsa ja haavoittuvaisuutensa jakamisessa. Välittämisen etiikan tarkoituksena on auttaa ikäihmistä ymmärtämään omaa elämäntilannettaan sekä voimaantumaa omia valintoja tekeväksi ja omaa elämäänsä eläväksi ihmiseksi. Se on toimintaa toisen ihmisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Ammattitaidon ydintä on kyky kuunnella ja ymmärtää yksilöä.²¹

Etsivässä vanhustyössä korostuvat asiakaslähtöisyys, perehtyneisyys, rohkeus ja ystävällisyys. Merkittävintä on ikääntyneen tasavertainen, arvostava ja kiireetön kohtaaminen, jossa molempuolisen luottamuksen kautta päästään yhdessä pohtimaan tavoitteita ja keinoja niiden saavuttamiseksi. Etsivän vanhustyön ammattilainen toimii kannustajana ja innostajana. Hän auttaa ikääntynyttä uskomaan itseensä ja löytämään voimavarojaan. Etsivässä vanhustyössä ei tarjota valmiita ratkaisuja vaan tuodaan eri vaihtoehtoja ikääntyneelle tiedoksi ja yhteiseen keskusteluun.

Etsivässä vanhustyössä pyritään tavoittamaan ja auttamaan haastavissa elämäntilanteissa olevia ikääntyneitä ennakoivasti, jotta elämä kotona olisi mielekästä ja ongelmien kasautuminen vältettävissä. Etsivä vanhustyö auttaa ikääntyneitä, joiden avuntarvetta ei ole tunnustettu tai palvelujärjestelmä ei ole siihen kyennyt syystä tai toisesta vastaamaan. Etsivä vanhustyö voi auttaa myös ihmistä, joka ei ole kyennyt hakemaan apua tai ei ole halunnut ottaa apua vastaan. Asiakas- ja palveluohjaajat kuvaavat ilmiötä ”pyöriväksi kehäksi”: osa asiakkaista palaa toistuvasti takaisin lähtöpisteeseen, kun heidän tuen tarpeisiinsa ei ole syystä tai toisesta onnistuttu vastaamaan.²² Etsivää vanhustyötä tehdään ikääntyneiden kodeissa, asuinalueilla ja elinpiirissä. Korona-aikana etsivää vanhustyötä tehtiin puhelimitse ja monin luovin menetelmin, kuten esimerkiksi järjestämällä parveketempauksia taloyhtiöiden pihalla.

Verkostoissa tunnustetaan ja löydetään tukea tai apua tarvitsevia ikääntyneitä. Laajan verkoston avulla vanhuksille löydetään myös helpommin mielekästä tekemistä, palveluita ja mahdollisuuksia osallistua lähiympäristön tapahtumiin. Järjestöjen tekemä etsivä vanhustyö on yleensä ennaltaehkäisevää tai paikantuu palveluorganisaatioiden välissä tehtävään täydentävään työhön. Asiakastyö nojaa aina yhteisiin tavoitteisiin ja on yksilöllistä. Joskus se on pitkäjänteisempää, kun taas toisinaan ratkaisuja voidaan löytää nopeammin.

Etsivän vanhustyön avulla yksinäisyyden kokemus vähenee, kiinnostus omien asioiden hoitamiseen lisääntyy ja uskallus lähteä kodin ulkopuoliseen toimintaan tai palveluiden vastaanottamiseen kasvaa. Mielekästä tekemistä löytyy muun muassa matalan kynnyksen toiminnasta, joka tukee yhteisöllisyyttä, osallisuutta sekä kotona asumista. Jos elämässä on paljon haasteita tai vanhuksella on ihmisarkuutta, voi saattelu toiminnan piiriin olla tärkeä kimmoke parempaan toimijuuteen ja hyvinvointiin.

On myös ihmisiä, joille oman kodin kynnyksen ylittäminen on pelottavaa tai he eivät liikuntatarjoitteiden vuoksi pääse kodin ulkopuolelle. Kaikki eivät edes halua lähteä, vaan toivovat sisältöä elämäänsä kotona. Tällöin etsivän vanhustyön avulla voidaan yhdessä miettiä ratkaisuja, joita voivat olla esimerkiksi vanhuksen luona vieraileva vapaaehtoisikaveri tai etäosallistumisen mahdollistamat lainattavat digilaitteet. Joillekin ikääntyneille riittää myös tunne siitä, että he pystyvät vaikuttamaan omiin asioihinsa ja voivat luottaa avunsaantiin tarvittaessa. Kaikki vanhuksset eivät välttämättä tarvitse seuraa, mutta he voivat saada apua etsivästä vanhustyöstä esimerkiksi kirjakassipalvelun, yrttien kasvatuksen, taiteen tekemisen tai siitä nauttimisen muodossa.

5. Esa Nordling: Etsivää vanhustyötä toipumisorientaation avulla

Toipumisorientaatio on lähestymistapa, joka korostaa yksilön ja yhteisön voimavaroja, toivoa ja mahdollisuuksia toipua sekä elää täyttä elämää sairauksista tai haasteista huolimatta. Siinä pyritään lisäämään ja parantamaan asiakkaan toiveikkuutta, myönteistä minäkuvaa, elämän merkityksellisyyttä ja voimaantumista. Toipumisorientaatiota voidaan soveltaa myös etsivässä vanhustyössä.

Ikääntyneiden mielenterveyteen liitetään usein käsityksiä, joita ei voida pitää perusteltuina. Tällaisia myyttejä ovat muun muassa seuraavat: Alavireinen mieliala tai lievä masennus kuuluvat luonnollisina asioina vanhuuteen. Krooninen alakulo, toivottomuus ja sosiaalisista suhteista vetäytyminen ovat seurauksia vanhuuteen kuuluvista menetyksistä ja sairauksista. Vanhojen ihmisten pitäisi kyetä sopeutumaan menetyksiin ja sairauksiin ilman erityistä tukea.

Näillä pinttyneillä käsityksillä on ollut vaikutusta myös vanhusten mielenterveysongelmia ehkäisevään työhön, johon ei ole panostettu läheskään riittävästi. Avun saanti mielenterveysongelmiin on toteutunut liian myöhään, jolloin psyykkiset ja sosiaaliset ongelmat ovat syventyneet ja toimintakyky on laskenut merkittävästi. Mielenterveysongelmista toipumista on tuettu yksipuolisesti lääkityksellä, joka on voinut helpottaa psyykkistä oireilua, mutta joka ei ole parantanut elämän laatua. Yksinäisyyteen ja elämän merkityksettömyyteen ei ole lääketä.

Mielenterveystyössä on viime vuosina kiinnitetty enenevässä määrin huomiota kliinisen toipumisen lisäksi niin sanottuun henkilökohtaiseen toipumiskokemukseen. Tällä tarkoitetaan henkilön omakohtaista kokemusta siitä, että hän voi elää tyydytystä tuovaa ja toivorikasta elämää sairauden tai toimintakyvyn heikkenemisen aiheuttamista rajoituksista huolimatta.

Jatkossa on tärkeää, että toipumisorientaatio realisoituu etsivää vanhustyötä tekevien työssä nykyistä ponnekkaammin. Tavoitteena tulisi olla asiakkaiden auttaminen niin, että he voivat löytää voimavaroja ja tehdä suunnitelmia, joiden avulla on mahdollista elää merkityksellistä ja antoisaa elämää sekä toteuttaa omia päämääriä ja haaveita. Henkilökohtaisista haaveista ja päämääristä keskusteleminen asiakkaan kanssa edellyttää luottamuksellisen suhteen luomista ja ylläpitämistä asiakkaan iästä riippumatta. Myös vanhat ihmiset tarvitsevat haaveita ja kaipaavat toiveikkuutta elämäänsä. On tarpeen, että etsivää vanhustyötä tekevät saavat riittävää koulutusta toipumisorientaation viitekehksen mukaiseen työhön.

Palveluntuottajien ja ammattihenkilöiden on mietittävä uudelleen roolia, joka heillä on asiakkaiden tukijoina, sekä sitä, minkälaisia taitoja ja osaamista se heiltä edellyttää. Ammatilaisen tulisi kohdata myös seniori-ikäinen niin, että syntyy keskinäistä luottamusta, arvostusta sekä turvallista keskusteluilmapiiiriä, jolloin ikäihminen rohkenee kertoa ammatilaiselle hyvinkin henkilökohtaisista asioista. Sanat ovat tärkeitä koetun todellisuuden luoja. Niillä voidaan luoda toivoa ja mahdollisuuksia tai ne voivat synnyttää pessimismisiä tai mitätöidä odotuksia.

Esa Nordling

on pitkän linjan mielenterveystyön ammattilainen ja psykologian tohtori.

Dialogisten keskustelujen kautta syntyy vähitellen yhteinen ymmärrys asiakkaan tilanteesta ja usein myös auttamisen keinoista. Näin voidaan löytää vaihtoehtoja, joista voidaan saadun tiedon perusteella tehdä valintoja jaetun päätöksenteon hengessä. Ongelmista selviytymisen kannalta on varmasti hyötyä, että ikäihminen uskoo saavansa palveluista tarvittavaa apua ja että ammattilainen uskoo pystyvänsä auttamaan häntä.

Päihteitä käyttävän ja vähävaraisen ikääntyneen elämä oli harmaata ja toivotonta hänen terveydentilansa heikentymisen myötä. Ikääntynyt rohkaistui hoitamaan terveyttään ja talousasioitaan etsivän vanhustyön tekijän tukemana. Hän sai apua lääkäriltä ja toimeentulotukena myönnettyjä lääkkeitä, joten hänen toimintakykynsä koheni ja arkea haittaavat kivut poistuivat. Pilke-toimintaan kiinnittyminen kohensi ikääntyneen elämänhallintaa ja mielen hyvinvointia. Etsivän työn tuella ikääntyneen arki helpottui ja hänen toiveikkuutensa tulevaisuuttaan kohtaan lisääntyi.”

”Iäkkään ihmisen puoliso kuoli yllättäen. Pariskunnalla ei ollut lapsia eikä ystäviä, ja sukulaiset asuivat kaukana. Vanhus oli hädissään yhteydessä eri tahoihin, jotta saisi apua. Hän oli ahdistunut, nukkui ja söi huonosti eikä tarttunut arjen askareisiin. Hän koki tarvitsevansa henkilöä, joka auttaisi eteenpäin. Hän sai terveysasemalta reseptin ahdistukseen, ja hänet ohjattiin etsivän työn asiakkaaksi. Etsivä vanhustyö aloitti hänen kanssaan viikoittaiset keskustelut. Vähitellen hän koki arjen sujuvan paremmin ja hänellä alkoi olla energiaa järjestellä asioitaan. Hän kävi tutustumassa järjestön ryhmätoimintaan, ja hänelle etsittiin vapaaehtoinen ulkoilukaveriksi. Vanhus koki vahvistuneensa ja uskalsi tehdä päätöksiä tulevaisuutensa suhteen.”

6. Etsivän vanhustyön asiakkaat

Etsivän vanhustyön asiakkaat saattavat tarvita elämäntilanteeseensa jäsenystä, tukea ja rohkaisua. Vanhuksilla ei ehkä ole varaa maksaa tarvitsemistaan palveluista, heidän tarpeitaan ei tunnisteta kokonaisvaltaisesti tai tarpeita vastaavia palveluja ei ole. Heillä ei välttämättä myöskään ole tarvittavia voimavaroja ja osaamista, jotta he voisivat hakeutua itsenäisesti sopiviin toimintoihin ja palveluihin. Vanha ihminen hyötyy etsivästä vanhustyöstä myös silloin, kun hän ei halua tai kykene ulos kodistaan. On hyvä muistaa, että tarve etsivälle vanhustyölle voi lähteä myös toimijuuden heikkenemisestä, jolloin ikä ei ole määrittävä tekijä. Kun yksilön tilannetta mietitään ihmis- ja ratkaisukeskeisesti, löydetään usein ratkaisut, jotka parantavat asiakkaan elämää.

Etsivän vanhustyön asiakkaiden elämässä voi olla kriisejä ja vastoinkäymisiä sekä terveyteen, toimeentuloon tai sosiaalisiin suhteisiin liittyviä ongelmia. Osalla ongelmat ja vaikeudet ovat kasautuneet elämän aikana. Avuntarpeiden tunnistaminen ja määrittäminen ei ole yksiselitteistä. Ikääntyneiden tarpeet, elämäntilanteet ja suhtautuminen avun vastaanottamiseen ovat yksilöllisiä ja myös muuttuvia. Olemme luokitelleet neljä asiakasryhmää sen mukaan, miten ja missä avuntarve voidaan havaita ja miten siihen voidaan vastata.

Tärkeää huomioida: Järjestöjen etsivä vanhustyö ei ole ratkaisu, jos ikääntyneellä on pitkälle edennyt muistisairaus, hän ei kykene tavoitteelliseen työhön, hänellä on vahvoja harhoja tai hänellä on itseään ja muita vahingoittavaa käytöstä. Etsivä vanhustyö ei ole oikea ratkaisu myöskään akuutteihin ja vaativiin mielenterveyden ongelmiin tai päihteitä käyttävien kriisityynteisiin tilanteisiin. Työllä ei voida korvata sosiaalityötä, kuntoutusta tai terapiaa, mutta se voi ohjata oikean avun piiriin tai täydentää niitä.

Etsivän vanhustyön tekijät jalkautuivat paikalliseen ostoskeskukseen. Kaupan pihalla he kohtasivat miehen, joka halusi kertoa elämäntarinaansa. Kaupan pihalta lähdettiin hänen kotiinsa, jossa selvisi, että sekä mies että hänen puolisonsa kärsivät yksinäisyydestä. Lisäksi he kokivat tilanteensa olevan sekava: pariskunta sai useita palveluja, mutta he eivät silti kokeneet tulevansa autetuiksi. Pariskunnan palvelut käytiin läpi ja oltiin yhteydessä palveluja tarjoaviin tahoihin, jotta tilanne ja työnjako selkiytyivät. Pariskunta saatiin innostettua järjestöjen tarjoaman mielekkään toiminnan pariin, ja lisäksi heille järjestettiin ystävätöiminnan kautta tukihenkilö yksinäisyyden vähentämiseksi”.

Tunnistamaton tai heikosti tunnistettava avun tarve: ”Näkymättömät”

Millaisia asiakkaat ovat?	<ul style="list-style-type: none">• Ikäihmiset ovat vetäytyneet omiin oloihinsa ilman näkyviä tunnusmerkkejä. He voivat olla ihmisarkoja, ja heillä saattaa olla alkava muistisairaus.• Iäkkäät suoriutuvat arjessaan sinnitellen, mutta he haluavat pärjätä kotona omin avuin mahdollisimman pitkään. Omia tarpeita ei tunnusteta tai tunnusteta, mikä estää avun hakemisen ja vastaanottamisen.• Iäkkäät eivät halua olla taakaksi tai vaivaksi yhteiskunnalle tai muille. He voivat ajatella: ”En minä ole vielä niin huonossa kunnossa”, ”Tuo ei koske minua”, ”En ole vielä sen ikäinen”. Ryhmään voi kuulua myös omaistaan ilman sopimusta hoitavia iäkkäitä.• Ikääntyneet eivät välttämättä tunne oikeuksiaan, he eivät osaa toimia palvelujärjestelmässä tai heillä on vaikeuksia asioida. Heillä saattaa olla puutteellinen suomen kielen taito, he eivät ymmärrä ”viranomaisjargonista”, heillä ei ole digitaitoja tai he eivät ymmärrä oman terveytensä heikkenemistä.
Avun tarpeen ilmeneminen	<p>Vanhuksilla on erilaisia alkavia haasteita asioiden itsenäisessä hoitamisessa ja arjessa pärjäämisessä. Voimavarat voivat olla vähissä, asiat kasautuvat ja taloudelliset ongelmat painavat. He pelkäävät itsemääräämisoikeutensa menettämistä ja saattavat tuntea häpeää. He saattavat jättää lääkärikäynnit väliin, lääkkeitä ostamatta tai laskut maksamatta. Heillä voi myös olla heikkoja tai kuormittavia sosiaalisia suhteita. He saattavat olla arkoja lähtemään kotoa muualle kuin pakollisille asioille. Kodista on tullut turvapaikka.</p>
Miten tavoitetaan?	<p>Jalkautumalla sinne, missä ikääntyneet luontaisesti liikkuvat: kaupat, apteekit ja ruokajonot. Erilaisten pop up- ja esittelytilaisuuksien, tapahtumien avulla sekä Hoksauta minut- ja Mitä kuuluu? -korttien avulla. Hyvinvointilähetteen kautta.</p> <p>https://innokyla.fi/fi/toimintamalli/hoksauta-minut-yhteydenottokortti</p> <p>Liikkuva resurssikeskus -malli on yksi tapa tavoittaa nämä vanhukset.</p> <p>https://www.kotikunnas.fi/hankkeet/liikkuva-resurssikeskus</p>
Etsivän vanhustyön rooli	<p>Etsivä vanhustyö tekee paljon työtä tähän ryhmään kuuluvien kanssa. Asiakaita autetaan etsivän vanhustyön mallin mukaisesti. Työtä tehdään paljon myös ennakoivasti ja ennaltaehkäisevästi.</p>

Orastavan tuen ja avun tarve: ”Kohtaamattomat”

Millaisia asiakkaat ovat?	<ul style="list-style-type: none">• Tuen tarve ei täytä palveluihin pääsyn kriteereitä. Ei ole tiedossa muiden tahojen tuottamaa tarpeenmukaista tukea tai toimintaa.• Ikääntynyt ei tunnu osaavan, haluavan tai pystyvän toimimaan saatujen ohjeiden ja neuvojen mukaisesti.• Iäkkään toimijuus on lamaunut esimerkiksi läheisen menettämisen myötä.• Hän ei juuri liiku pois kotoaan tai on kokonaan jumiutunut kotiinsa.
Avun tarpeen ilmeneminen	<p>Yleensä nämä vanhukset kaipaavat sosiaalisia kontakteja ja haluavat päästä osallistumaan. Merkityksettömyyden tunne on vahvistunut. Mielessä on huolia ja uhkia. Alakulo ja jopa alkava masennus voivat ilmetä vetäytymisenä, väsymyksenä, lamaantumisenä, pelokkuutena ja turvattuutena. Jopa sängystä ylös pääseminen voi olla vaikeaa. Ne voivat näkyä myös levottomuutena, kiihkeytenä, ahdistuksena ja keskittymiskyvyttömyytenä. Ikääntynyt tai omainen saattaa ottaa yhteyttä palvelutarjoajaan ja kertoa tuen tarpeesta. Iäkäs voi kertoa tarpeistaan kierrellen: hän saattaa vähätellä tai kaunistella esimerkiksi yksinäisyyttään. Iäkkään avun tarve todentuu vasta kotiympäristössä tai luottamuksen syntyminen myötä.</p>
Miten tavoitetaan?	<p>Neuvonta ja asiakasohjauspisteet ovat ratkaisevassa roolissa. Ikääntynyt tai omainen on niihin itse yhteydessä. Yhteydenotto ja huolen ilmaisu voi tulla myös huoli- ja vaarailmoituksen kautta.</p>
Etsivän vanhustyön rooli	<p>Etsivä vanhustyö tekee paljon työtä tähän ryhmään kuuluvien kanssa. Asiakkaita autetaan etsivän vanhustyön mallin mukaisesti. Työtä tehdään paljon myös ennakkoivasti ja ennaltaehkäisevästi.</p> <p>Näitä asiakkaita auttaa esimerkiksi mobiiliverkosto-malli eli keskitetyn palveluohjauksen ja järjestöjen etsivän vanhustyön systeminen verkostoyhdyspintatyö.</p> <p>https://innokyla.fi/fi/toimintamalli/mobiiliverkosto-keskitetyn-palveluohjauksen-ja-jarjestojen-etsivan-vanhustyon</p>

Kaatumisen vuoksi sairaalaan joutunut ja sieltä kotiutunut ikäihminen oli kotiin palattuaan epävarma ja pelokas liikkumaan yksin ulkona. Kun toimintaterapiakäynnit olivat päättymässä, oli toimintaterapeutti yhteydessä etsivään vanhustyöhön. Liikkumista edistävä työntekijä tapasi asiakkaan kiireettömästi, jolloin asiakas sanoitti tavoitteekseen saada rohkeutta ja varmuutta asioida lähikaupassa itsenäisesti. Harjoittelimme kaupassa käyntiä yhdessä asiakkaan kanssa muutaman kerran. Sovimme ajankohdan, jolloin hän asioisi kaupassa itse, ja kävimme kokemusta vielä yhdessä läpi. Asiakas sai varmuuden asioida kaupassa ja liikkua kodin lähiympäristössä itsenäisesti.”

Piilossa oleva jatkuvan avun tarve: ”Tunnistamattomat”

Millaisia asiakkaita ovat?	<ul style="list-style-type: none">• Iäkäs ihminen saa apua akuuttiin tilanteeseensa, mutta juurisyitä ei hoideta. Esimerkiksi terveyspalveluissa hoidetaan vanhuksen unettomuutta, mutta hän ei saa apua sitä aiheuttaviin turvattuuteen ja yksinäisyyteen. Niiden hoitamiseksi tarvitaan toimivaa yhteistyöverkostoa.• He ovat esimerkiksi vanhuksia, joiden erityistarpeita ei ymmärretä ja jotka ovat kokeneet syrjintää.• Vanhusten taloudellinen tilanne ei ole merkittävin määrittelevä tekijä tässä ryhmässä, vaan iäkäs ihminen voi olla hyvin toimeentuleva mutta käyttää esimerkiksi päihteitä. Voi myös olla, ettei hän kykene toimimaan itsenäisesti palvelujärjestelmän edellyttämin tavoin.• Iäkäs on käyttänyt monia palveluja, mutta kukaan ei vastaa kokonaisuudesta.• Usko ja luottamus sekä palvelujärjestelmää että omaa tilannetta kohtaan on heikko.• Vanhus ei sitoudu tukeen, apuun ja hoitoihin. Hän saattaa jopa kieltäytyä palveluista.
Avun tarpeen ilmeneminen	Iäkäs ihminen hakeutuu hoitoon tai palveluun esimerkiksi uupumuksen, unettomuuden tai kaatumisen vuoksi. Hän saa avun kyseiseen ongelmaan mutta ei ongelman aiheuttajaan. Taustalla voi olla kyvyttömyyttä pitää huolta esimerkiksi terveellisestä ravitsemuksesta ja turvallisesta kodista. Lisäksi taustalla voi olla päihteidenkäyttöä, kaltoinkohtelua tai haastava omaishoito. Onko palvelupisteessä vastuutahoa, joka selvittäisi kotona vallitsevaa tilannetta? Asiakas voi myös kiistää tilanteensa ja kieltäytyä palvelusta, sillä luottamuksen synnyttämiseen menee aikaa, johon ei yleensä ole resursseja.
Miten tavoitetaan?	Erilaisissa palvelupisteissä, joissa hoidetaan akuutteja tilanteita kuten tapaturmia. Myös poliisit, ensihoito ja palokunta saattavat kohdata näitä vanhuk- sia eri tilanteissa. Vanhuksista voidaan tehdä huoli- ja vaarailmoituksia tai he voivat päätyä sosiaalipäivystykseen. Heistä voidaan myös tehdä etsivään vanhustyöhön hyvinvointilähete, jossa tuodaan esille esimerkiksi sosiaalisen tuen tarve.
Etsivän vanhustyön rooli	Tämän asiakasryhmän osalta etsivä vanhustyö täydentää julkista palvelua. Etsivä vanhustyö auttaa erityisesti palveluista kieltäytyneitä, erilaisia elämän haasteita kohdanneita, syrjäytyneitä ja palvelukatveisiin jääneitä ikäänty- neitä. Julkinen palvelujärjestelmä on saattanut ”luopua” näiden ikäihmisten auttamisesta, kun heille ei ole tarjota riittäviä tai tarpeellisia palveluita eikä heidän tilanteisiinsa löydetä ratkaisua. Etsivä vanhustyö auttaa löytämään ratkaisuja vaikeisiin tilanteisiin, kun ongelmat ovat kasautuneet.

75-vuotias nainen asui yksin kerrostaloasunnossa. Etsivän vanhustyön alkaessa nainen ei ollut käynyt lääkärissä vuosiin. Asuntonsa ulkopuolella hän ei ollut käynyt yli puoleen vuoteen. Vanhuksen liikkumiskyky oli heikentynyt merkittävästi eikä hän päässyt juuri kävelemään. Hän eli täysin palveluiden ulkopuolella. Nainen kärsi kovista kivuista ja oli hyvin epätoivoinen, mutta siitä huolimatta hänen oli vaikea ottaa vastaan ulkopuolista apua. Hänellä oli kaksi nuorempaa ystävää, jotka toivat hänelle ruokaosotokset ja auttoivat akuuteissa asioissa. Heidän apuunsa hän tukeutui voimakkaasti. Diakoni kävi hänen luonaan harvakseltaan tarjoamassa keskustelua. Diakoni soitti huolensa etsivään vanhustyöhön.

Etsivän vanhustyön jakson aluksi paikalle pyydettiin palvelutarpeen arviointi, jonka perusteella käynnistettiin kotikuntoutusjakso. Vanhus sai hoitoa akuutteihin sairauksiinsa, kotihoidon lääkäripalvelut ja suihkutuspalvelun. Hoitamattomien sairauksien vuoksi hänelle järjestettiin myös saattoapu terveyskeskukseen, jossa hän kävi muutaman kerran. Naisen Kela-tuet laitettiin kuntoon sosiaaliohjaajan avustuksella, ja hänen luokseen järjestettiin säännöllinen siivous. Nainen sai tarvittavat apuvälineet, kuten pyörätuolin, suihkutuolin ja istuintyynyn.

Naisella oli myös voimavaroja, ja hänen mielialansa oli pääasiassa melko hyvä. Nainen oli kohtalainen netin käyttäjä, joten hän etsi verkosta omia kiinnostuksenaiheitaan, piti yhteyttä muihin ihmisiin ja maksoi myös laskunsa netissä. Hän piti myös puhelimitse yhteyttä sukulaisiin.

Naisen etsivän vanhustyön asiakkuus kesti noin kymmenen kuukautta. Koko jakson ajan hän vastusti voimakkaasti uusia palveluita, minkä vuoksi niiden käynnistäminen vei aikaa. Naiselle yritettiin etsiä myös vapaaehtoista ystävää tai kodin ulkopuolisia aktiviteetteja lievittämään yksinäisyyttä. Niistä hän kieltäytyi lopulta kokonaan, vaikka palveluja olisi ollut saatavilla.”

Selkeä avun tarve: ”Sosiaalisesti hylätyt”

Millaisia asiakkaat ovat?	<ul style="list-style-type: none">• Ikääntynyt on jo palvelujen piirissä, eli palvelun tarve on osittain tunnistettu, mutta saatu apu ei vastaa tarvetta tai on riittämätöntä.• Iäkkäiden ihmisten sosiaaliset tarpeet ovat jääneet lähes huomiotta. Puhutaan niin sanotusta hoivaköyhyydestä, jossa ihminen ei saa tarvitsemaansa apua.• Kotihoidon asiakkaan saama apu on kaventunut terveydenhuollon toimenpiteiksi. Tukipalveluja on karsittu.• Vanhuksilla ei välttämättä ole tukena omaista tai läheistä, jonka suomalainen palvelujärjestelmä olettaa jokaisella olevan.
Avun tarpeen ilmeneminen	Ikäihmiset ovat toimintakyvyltään hauraita ja riippuvaisia ulkopuolisesta avusta. He ovat usein ikääntyneistä ikääntyneimpiä, yhteisön ulkopuolelle unohdettuja ja eristettyjä. Heillä ei ole sosiaalisia kontakteja ja he kärsivät yksinäisyydestä. Heillä ei ole rahaa tai osaamista hankkia palveluja täydentävää lisäapua. Nämä vanhuksat voivat olla myös yksityisten hoivapalvelujen asiakkaita, jolloin heille ostetaan tai he ostavat vain välttämättömimmät palvelut. Heillä voi olla mielen hyvinvointiin ja terveyteen liittyviä haasteita.
Miten tavoitetaan?	Palvelujärjestelmässä tunnistetaan iäkkäät, jotka asuvat yksin kotona. Heillä ei ole muita kontakteja kuin ammattilaisten toteuttamat hoitokäynnit. He voivat olla julkisen tai yksityisen kotihoidon asiakkaita. He voivat olla myös yksinäisiä ympärivuorokautisen hoidon asukkaita. Heistä on myös saatettu tehdä huoli-ilmoitus.
Etsivän vanhustyön rooli	Tämän ryhmän vanhuksat eivät ole ensisijaisesti etsivän vanhustyön asiakkaita, sillä järjestöjen etsivä vanhustyö ei tuota julkiselle palvelujärjestelmälle kuuluvia niin sanottuja lakisääteisiä palveluita. Joissakin tapauksissa etsivän vanhustyön ammattilainen voi olla tällaisissa tilanteissa ikäihmisen tukena etsimässä tukimuotoja ja ratkaisuja, joilla tuetaan ikääntyneen kokonaisvaltaista elämää. Tukimuoto voi olla esimerkiksi vapaaehtoinen. Tällöin työskennellään julkisen palvelun rinnalla, mutta molempien tahojen vastuut ovat selkeät.

Ikäihminen muutti kaupunkiin lähemmäs lapsiaan, mutta lapset olivat kiireisiä. Hän koki yksinäisyyttä eikä tuntenut asuinalueen palveluita tai harrastusmahdollisuuksia. Huonon tasapainon vuoksi hän liikkui rollaattorilla. Etsivän vanhustyön työntekijä tutustui hänen kanssaan asuinalueeseen ja sen harrastusmahdollisuuksiin riksapyörällä. Ikäihminen alkoi käydä miestenryhmän tapaamisissa, ja tuettuna hän otti myös yhteyttä paikalliseen eläkeläisjärjestöön. Hänen elinpiirinsä laajeni ja hän tutustui naapuriinsa. Vanhuksen mieliala koheni ja yksinäisyys lievittyi. Hän löysi kiinnostavaa tekemistä ja aktivoitui oman tulevaisuutensa rakentamisessa.”

77-vuotias vanhus tuli huolenilmauksen kautta etsivän vanhustyön asiakkaaksi. Hän asui täysin asumiskelvottomissa olosuhteissa omakotitalossa. Talossa ei ollut sähköjä, se oli likainen ja ulosteen tahrима. Asiakkaalla oli vakava ja pitkään jatkunut päihdeongelma ja muistin heikentyminen. Hän oli lyhyessä ajassa velkaantunut ja joutunut ulosoton asiakkaaksi. Arki oli haastavaa ja voimavaroja syövä. Kotihoito kävi vanhuksen luona kerran päivässä. Hänen kanssaan oli hieman aikaisemmin tehty edunvalvontahakemus. Tuki ei ollut kuitenkaan riittävää, vanhuksen asumisolosuhteita ei oltu muutettu eikä hän saanut tarvittavaa tukea päihdeongelmaansa.

Etsivän vanhustyön työntekijä kävi vanhuksen luona ja otti hänen suostumuksellaan yhteyttä gerontologiseen sosiaalityöhön. Tavoitteena oli vanhuksen asumisolosuhteiden parantaminen. Etsivä vanhustyö ja sosiaalityö tekivät tiivistä yhteistyötä tilanteen selvittämiseksi. Vanhuksen taloustilanne selvitettiin, ja hänelle ehdotettiin kotiin tuotavia palveluita. Kun etsivän vanhustyön työntekijä oli asiakkaan kotona, osallistui sosiaalityön edustaja tapaamisiin puhelimitse. Näin pyrittiin vahvistamaan asiakkaan kokemusta luottamuksesta ja yhteistyöstä.

Kesken yhteistyön vanhus joutui sairaalaan. Hän ei palannut sairaalajakson jälkeen enää kotiinsa vaan muutti sosiaalityön järjestämään vuokra-asuntoon. Koska vanhuksella on edelleen akuutteja päihde- ja talousongelmia eikä hän ole saanut edunvalvontaa pitkän jonotusajan vuoksi, jatkaa hän kotihoidon ja gerontologisen sosiaalityön asiakkaana.”

7. Toimintamallin kuvaus: Näin etsivää vanhustyötä tehdään

ETSIVÄN VANHUSTYÖN MENETELMÄ KOOSTUU KOLMESTA VAIHEESTA

1. Yhteisötyö

Etsi, tunnista, löydä, havainnoi ja luo luottamusta.

2. Ihmislähtöinen työ

Kuuntele, jäsennä, auta ja tue.

3. Verkosto- ja sidosryhmätyö

Saattele, varmista ja auta sosiaalisen tuen luomisessa.

Menetelmä toimii, kun sen ydinelementit toteutuvat. Tällöin tuloksia ja vaikutuksia voidaan seurata sekä arvioida.

1. Yhteisötyö: Etsi, tunnista, löydä, havainnoi ja luo luottamusta

Etsivä vanhustyö alkaa apua ja tukea tarvitsevan ikäihmisen etsimisestä. Paikkoja, väyliä ja verkostoja on useita, kuten:

- ikääntyneen oma yhteydenotto
- ikääntyneille suunnatut tilaisuudet ja niiden järjestäminen
- harrastuspiirit, lähipalvelut, terveysasemat, kauppakeskukset, ystävät, naapurit ja tuttavat
- ammattilaisten tarjoamat kohtaamispaikat sekä ohjaus- ja neuvontapisteet
- tiedottaminen, paikallislehdet, sosiaalinen media, esitteet, hyvinvointilähete, Hoksauta minut- ja Mitä kuuluu? -kortit
- sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset
- huoli- ja vaarailmoitukset

Etsivän vanhustyön asiakkaiden löytämiseen tarvitaan jokaista. Ilman verkostoja, välittäviä kanssaihmiä ja ammattilaisia yksinäisen kotona asuvan ikääntyneen lisääntynyt avuntarve voi olla piilossa pitkään. Etsivä vanhustyö nähdään myös kokonaisvaltaisena työotteena, joka

pitäisi olla kaikilla ikääntyneiden parissa työskentelevillä tai heitä kohtaavilla. Kokonaisvaltaiseen työotteeseen kuuluvat kuuntelemisen taito, uskallus ja taito ottaa puheeksi sekä arvostava ja välittävä kohtaaminen diagnooseista ja haasteista huolimatta. Lisäksi työotteeseen kuuluu läsnäolon taito ja herkkyys havaita signaaleja, jotka kertovat haasteista tai syrjäytymisen uhasta.²³

Etsivässä vanhustyössä välittävällä ja vuorovaikutteisella kohtaamisella on erityinen asema iäkkään ihmisen avuntarpeen tunnistamisessa ja auttamisessa. Ikääntyneen ja etsivän vanhustyön ammattilaisen luottamuksen rakentuminen alkaa ensikohtaamisesta. Ensikohtaamiseen mennään avoimin mielin, ja tavoitteena ovat tutustuminen sekä edellytysten luominen muutosprosessille. Ensikohtaamisessa ja tulevissa tapaamisissa edetään aina ikääntyneen ehdoilla ja hänen tahtiinsa. Kokemus välittämisestä ja välitetyksi tulemisesta edellyttää molempien osapuolten vastaanottavaisuutta, arvioinnista vapaata varauksetonta suhtautumista ja valta-aseman väärinkäytön välttämistä.²⁴

Luottamus syntyy luontevammin, kun etsivän vanhustyön ammattilainen on itse avoin ja ennakkoluuloton. Välittävässä kohtaamisessa ilmapiiri on hyväksyvä ja myönteinen. Ikääntyneen arvostava kohtaaminen ja hänen kotinsa kunnioittaminen osoittavat ikääntyneelle, että hän kelpaa sellaisena kuin on. Etsivän vanhustyön ammattilaisen on avattava omaa työnkuvaansa, korostettava vaitiolovelvollisuuttaan ja pidettävä kiinni lupauksistaan.

2. Ihmislähtöinen työ: Kuuntele, jäsennä, auta ja tue

Etsivässä vanhustyössä iäkkään ihmisen kanssa työskennellään tavoitteellisesti. Hänelle kerrotaan, että asiakassuhde on määräaikainen. Työskentelyn pituus muotoutuu luottamuksen rakentumisen ja tavoitteellisen työskentelyn myötä.

Onnistunut työskentelysuhde on vastavuoroinen ja dialoginen. Tutustuminen onnistuu parhaiten, kun ikääntynyt saa itse kertoa elämästään, toiveistaan ja tarpeistaan. Tärkeä rooli on niin sanotulla reflektiivisellä kuuntelulla, jossa pysähdytään kuuntelemaan ja kuulemaan. Avoimilla kysymyksillä jäsennetään tilannetta ja ajatuksia. Ammattilainen voi tiivistää kuulemansa ja ymmärtämänsä ääneen, jotta ikääntynyt kuulee, miten hänet on tulkittu. On tärkeää huomata, mitä myönteistä iäkäs kertoo itsestään tai toiminnastaan. Tärkeää on myös sanoittaa ja pohtia ääneen ikääntyneen kanssa, miten asioita voisi edistää ja miten asiat edistyvät. Keskusteluissa on tärkeää sietää hiljaisuutta ja olla läsnä vallitsevassa hetkessä. Kohtaamisissa välittäminen, empatia ja arvostus luovat tilaa keskinäiselle ymmärrykselle ja luottamukselliselle suhteelle. Kuulluksi tuleminen voi olla niin merkittävä kokemus, että ikääntyneellä herää kiinnostus etsiä ratkaisuja omaan tilanteeseensa.

On tärkeää huomata, mitä myönteistä iäkäs kertoo itsestään tai toiminnastaan.

Etsivässä vanhustyössä asioita pyritään lähestymään ratkaisukeskeisesti. Ratkaisut eivät synny hetkessä, sillä usein ikääntyneiden ongelmat ja tilanteet voivat olla hyvin haastavia ja moninaisia. Tilannetaju eli tunnelman aistiminen ja siihen mukautuminen on tärkeää. Merkityksellisyyden ja mielekkyyden etsiminen, luominen ja ylläpitäminen voi olla haastavaa elämänkulun viimeisissä vaiheissa, jos ihmisen keho, mieli ja ihmissuhteet ovat haavoittuneet. Yksilöllinen elämänhistoria, nykytilanne ja ennakoitu tulevaisuus ovat osa ikääntyneen toimijuutta. Ihmiset pystyvät mukautumaan elämäkokemuksiinsa eri tavoin ja käyttämään voimavarojaan uusien merkitysten sekä uuden mielekkyyden luomiseen. Osa ikääntyneistä tarvitsee

paljon tukea ja sosiaalisia kohtaamisia, jotta elämän merkityksellisyys ja mielekkyys säilyvät ja uusia näkökulmia löytyy.²⁵

Etsivän vanhustyön ammattilaisen on tartuttava muutoksen mahdollisuuksiin, eli ikääntyneen ajattelussa ja käytöksessä tapahtuviin käännekohtiin. On kuitenkin tärkeää, että etsivän vanhustyön tekijä välttää liikaa ohjaamista, käskemistä ja ulkoapäin annettujen odotusten asettamista. Tärkeämpää on kuulla ja havainnoida, mikä tekee ikääntyneen elämästä riittävän hyvää, mielekästä ja turvallista. Tällöin tavoitteiden asettaminen konkretisoituu. Työntekijä auttaa ikääntynyttä näkemään tämän omat voimavarat sekä löytämään mielekkyyttä ja toivoa elämään.²⁶

Etsivä vanhustyö on myös konkreettista toimimista sekä asioiden hoitamista ja niissä ohjaamista iäkkään tarpeiden ja tavoitteiden suuntaisesti. Tarvittavien tukien, toiminnan tai palveluiden piiriin ohjaaminen ja saattaminen sekä ulkoiluun ja liikkumiseen kannustaminen kuuluvat myös etsivään vanhustyöhön. Työstä on selkeästi rajattu pois kaikki hoidolliset toimet, kotihoidon tehtävät ja rahan käsittelyyn liittyvät asiat. Työntekijä tukee ja kannustaa iäkästä ottamaan omien voimavarojensa mukaisesti vastuuta omasta arjestaan ja elämästään.

Asiakassuhde on vuorovaikutussuhde, johon liittyvät sekä asiakkaan että työntekijän tunteet. Ennen luottamuksen syntymistä ikääntynyt voi kokeilla etsivän työntekijän sitoutumista ja arvostusta esimerkiksi epäasiallisella käytöksellä. Myös negatiivinen puhe voi leimata keskustelua. Epäluottamus, ikävät kokemukset, sosiaalisen arvostuksen puute ja pelot voivat olla vahvasti pinnalla ennen luottamuksen syntymistä. On tärkeää ymmärtää ikääntyneen elämäntulkua ja kokemuksia. Erilaisista tunteista huolimatta tavoitteellisessa asiakastyössä on kyettävä työskentelemään etenevästi ja ikääntyneen parhaaksi. Etsivää vanhustyötä tehdään vahvalla erityisosaamisella, mutta työskentelyn intensiivisyys ja ihmislähtöisyys tuovat mukanaan myös läheisyyden ja jopa kiintymyksen tunteita asiakkaisiin. Välittäminen, kiintyminen ja empatia ovat samaistumista toisen asemaan ja kiinnostusta ymmärtää toisen näkökulmaa sekä toimia toisen parhaaksi. Tarkoituksena on lisätä iäkkään uskoa omaan pärjäämiseensä ja tukea häntä toimimaan mahdollisimman itsenäisesti. On hyvä kuitenkin tiedostaa asiakassuhteeseen liittyvä riippuvuus ja valtasuhteet.

Välittäminen, kiintyminen ja empatia ovat samaistumista toisen asemaan.

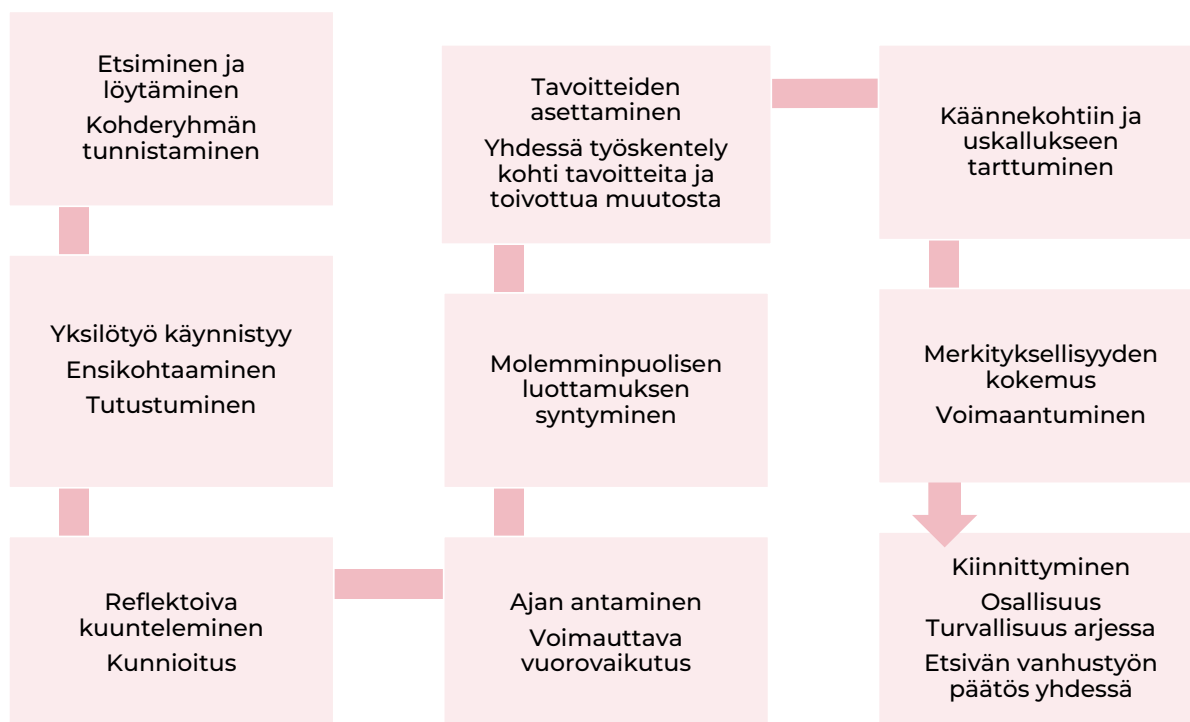
3. Verkosto- ja sidosryhmätyö: Saattele, varmista ja auta sosiaalisen tuen luomisessa

Palveluohjauksellinen työtapa on osa etsivää vanhustyötä, mutta se korostuu erityisesti ennen asiakassuhteen päättämistä. Etsivä vanhustyö voidaan yhteisesti sopien päättää yleensä silloin, kun ikääntyneen kanssa määritetyt tavoitteet täyttyvät. Joskus yhteistyö on myös pakko päättää kesken prosessin. Syinä voi olla ikääntyneen terveydentilan vakava heikkeneminen ja raskaampien palveluiden piiriin joutuminen. Syynä voi olla myös se, että ikääntynyt haluaa lopettaa. Toimintaa päätettäessä on tärkeää varmistaa, että ikääntyneellä on tarvittava tuki tai toiminta jatkuu, tai että hän on voimaantunut siten, että yhteinen prosessi voidaan päättää. Jos iäkkään kanssa sovitaan, hänelle voidaan soittaa tarkastussoitto myöhemmin. Iäkäs voi myös ottaa yhteyttä uudelleen, mikäli hänen tilanteensa muuttuu.

Ikääntyneen kiinnittyminen johonkin itselle merkitykselliseen asiaan on tärkeä vaihe etsivän vanhustyön prosessissa. Ikääntynyt voi kiinnittyä asuinympäristössä olevaan ryhmätoimintaan,

harrastukseen tai omaan vapaaehtoisverkostoon. Kiinnittyminen ei välttämättä ole kodin ulkopuolisiin asioihin kiinnittymistä, vaan ikäännytynyt voi kokea elävänsä arvokasta ja täyttä elämää myös kodin seinien sisällä. Ikäännytynyt voi kokea pieniä ”tähtihetkiä” ja läheisyyttä toiseen ihmiseen, vaikkei enää pääse ulos kotoaan. Tukimuodot ja palvelut tulee räätälöidä aina yksilöllisesti iäkkään resurssien ja toiveiden mukaan, mikä edesauttaa muutoksen pysyvyyttä.

ETSIVÄN VANHUSTYÖN PROSESSI

Etsivän vanhustyön työntekijät jalkautuivat neuvonta-auton kanssa kylätorille ja tapasivat eläkeläisen, jonka äiti oli juuri saanut diagnoosin muistisairaudesta. Kävi ilmi, ettei heille ollut terveydenhuollon vastaanotolla kerrottu muusta kuin äidin diagnoosista. Kerroimme Muistiyhdistyksestä ja Muistiluotsista, ensitietokursseista ja vertaistukimahdollisuuksista. Eläkeläinen oli silminnähdessä helpottunut ja kiitollinen saamistaan tiedoista. Hän sanoi, että ilman kohtaamistamme ja keskusteluamme hän ei olisi tiennyt sitäkään, että myös hänelle omaisena on saatavilla tukea.”

lökkään henkilön puhelin meni rikki. Asiakas ja ohjaajamme kävivät yhdessä puhelinkaupassa, jossa todettiin, ettei puhelinta voi enää korjata. Asiakkaallamme ei ollut rahaa uuden hankkimiseen, joten ohjaajamme oli yhteydessä seurakunnan diakoniatyöhön. Saimme sieltä pikaisesti avustuksen uuden puhelimen hankintaan.”

”Fysioterapeutti toivoi etsivän vanhustyön työntekijän käyntiä 73-vuotiaalla rouvalla, jolla oli toimintakyvyn alenemista ja aloitekyvyttömyyttä. Kotikäynnillä ilmeni, että tilanne oli haastava. Puolison mukaan rouvan toimintakyky laski melko nopeasti, ja vointiin kuului voimakkaita harhoja ja pelkotiloja. Sairaalahoidolla hänellä arvioitiin olevan vaskulaarista dementiaa. Miehellä oli perussairauksia, jotka vaativat välillä sairaalahoitoa. Mies koki turvattomuutta, eikä hän uskaltanut jättää puolisoa yksin. Pariskunnalla ei ollut sukulaisia. Kotiin kutsuttiin omaishoidonohjaaja. Rouvalle järjestettiin omaishoidon vapaaehtoinen, jonka kanssa tehdyt ulkoilut ja keskustelut virkistivät. Mies pääsi osallistumaan omaishoitajamiehille tarkoitettuun ryhmään. Järjestötyöntekijän tuella pariskunta aloitti käynnit lähialueella olevassa seniorikerhossa, mikä tuki molempia. Etsivän vanhustyön avulla pariskunta pärjäsi paremmin kotona, heidän turvallisuudentunteensa kasvoi ja elämään löytyi valoa.”

”Neuvonta-autollamme olemme usein tavanneet senioreita, jotka ovat muuttaneet maaseudulta kaupunkiin. Keskusteluissa on tullut esiin, etteivät ole löytäneet mielekästä tekemistä eivätkä tunne kaupungin tarjontaa. He eivät ole tienneet, mistä hakisivat tietoa. Osa heistä on kertonut kokevansa yksinäisyyttä. Me kuuntelemme, mistä seniori on kiinnostunut ja kerromme eri tahojen mahdollisuuksista. Näistä paikkakunnalle muuttaneista senioreista osa on käynyt jälkeensä kiittämässä sitä, että löysivät itselleen tekemistä ja tuttavuuksia. Olemme tavanneet myös senioreita, jotka ovat muuttaneet jopa pitkienkin matkojen päästä lastensa perään samalle paikkakunnalle. Lapsilla on kiireitä omassa elämässään, ja vanhempi kokee jääneensä yksin. He ovat kertoneet, etteivät halua olla taakaksi lapsilleen. Hekin ovat olleet helpottuneita saadessaan meiltä tietoa ja tukea mielekkään tekemisen löytämiseksi.”

8. Sauli Suominen: Palveluohjauksesta apua etsivään vanhustyöhön

Palveluohjauksen tavoitteena on asiakkaan toimivan arjen ja elämänhallinnan vahvistaminen. Toiminnassa edetään yhdessä asiakkaan kanssa, eli yhdessä pohditaan, miten hyvää elämää voisi vahvistaa. Askelten suunnittelussa lähdetään asiakkaan tarpeista, ja muutoksessa hyödynnetään palveluvalikoimaa sekä asiakkaan lähiverkoston tukea. Palveluohjauksen periaate on hyvin samanlainen asiakasryhmästä riippumatta, ja selvää on, että sitä kannattaa hyödyntää myös etsivässä vanhustyössä.

Palveluohjauksessa edetään askel kerrallaan. Tavoitteena on asiakkaan valtaistuminen ja elämänhallinnan vahvistaminen. Tutkimuksista tiedämme, että mitä vahvemmaksi asiakas itsensä tuntee, sitä vähemmän hän kokee vaikeuksiinsa liittyvää leimautumista eli stigmatisaatiota. Asiakkaan tunne oman elämänsä merkityksellisyydestä, ymmärrettävyydestä ja hallittavuudesta ovat palveluohjauksen tavoitteita.

Palveluohjaajan työhön kuuluu aina myös yhteistyö omaisiin ja läheisverkostoon. Tämä saattaa aluksi olla hankalaa. Läheiset voivat olla turhautuneita hoitotahoihin, kun he itse ovat toimineet ikääntyneen kokonaistilanteen vartijoina ja hoitojen ”koordinaattoreina”. Omat haasteensa tuovat ikääntyneet, joille ei kerta kaikkiaan löydy läheisiä. Palveluohjaajasta saattaa silloin muodostua ”tukihenkilö” asiakkaalle.

Jokainen asiakasryhmä tuo palveluohjaustyöhön omat erityisyytensä ja haasteensa. Ikääntynyt hoidettaessa ei asiakkaan omaa tahtoa aina ehditä tai jakseta kuunnella. Näin toimittaessa hoidosta muodostuu rutiinia ja asiakkaasta hoidon kohde. Tämä johtaa helposti ikääntyneen turvattomuuden tunteeseen ja jatkuessaan mielenterveyden järkkymiseen. Palveluohjauksessa asiakasta ei koskaan saa nähdä jonkun diagnoosiryhmän edustajana, jota tulisi tukea tiettyjen hyväksi havaittujen interventiodien kautta. Palveluohjauksessa asiakas ei ole hoidon kohde vaan täysivaltainen kansalainen, jolle pyritään yhdessä löytämään tarpeenmukainen yksilöllinen tuki. Vanhoista järjestelmälähtöisistä työrytineistä poisoppiminen voi tästä syystä olla palveluohjauksen tekijälle tärkeä taito.

Ikääntymiseen liittyy piirteitä, jotka palveluohjauksessa tulee huomioida. Erilaiset menetykset kuuluvat vanhenemiseen, samalla kun lisääntynyt turvallisuuden tunteen tarve ja varakapasiteetin pieneneminen tekevät ikääntyvän haavoittuvammaksi. Tämä koskee erityisesti niitä vanhuksia, jotka ovat eristyneet ja kokeneet jääneensä yksin.

Tutkimukset ovat osoittaneet suomalaisten ikääntyneiden voivan sängen hyvin. Vaikeimmat ongelmat ovat keskittyneet pienelle määrälle ikääntyneitä: 10 prosenttia sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaista käyttää 80 prosenttia palveluista. Nämä jäävät usein näkymättömiksi ja avun ulkopuolelle. Jos palveluohjauksessa noudatetaan oikeudenmukaisuusperiaatetta, juuri tämän ryhmän tulisi olla palveluohjauksessa mukana.

Palveluohjauksen hallitsevaksi periaatteeksi saattaa kuitenkin muodostua menestysperiaate. Tällöin toiminta suuntautuu asiakasryhmälle,

Sauli Suominen

on valtiotieteiden
lisanssiaatti, psykoterapeutti ja työnohjaaja
sekä Suomen palveluohjausyhdistys ry:n
puheenjohtaja.

joka on helpommin saavutettavissa ja jonka arvellaan helpommin hyötyvän toiminnasta. Tämä tarkoittaa syrjäytymisuhan alla olevia, ei varsinaisesti jo syrjäytyneitä.

Ikääntyneen kohtaaminen vaatii palveluohjaajalta aikaa ja malttia. Suhteessa ikääntyneestä ei saa muodostua terapiaa tarvitseva kohde vaan rikkaan elämän omaava kansalainen, jolle on tuotettava kuulluksi tulemisen tunne. On muistettava, että kuunteleminen on aktiivista toimintaa kysymyksineen ja kommentteineen. Aluksi varsin sekavalta tuntuva asiakas saattaa tämän seurauksena muuttua selväjärkiseksi kansalaiseksi.

Ikääntyminen on monessa suhteessa haasteellista. Jos on elänyt mielenkiintoista ja sosiaalista elämää, elää sitä ehkä myös vanhana. Jos on kokenut yksinäisyyttä, kokee sitä ehkä vielä enemmän vanhana. On suuri vaara, että ikääntyneen sekavuus määritellään lääketieteelliseksi ongelmaksi, vaikka se johtuu yksinäisyydestä ja epävarmuudesta. Olosuhteisiin liittyvät ongelmat saavat näin yksilökohtaisen diagnoosin muodon.

Ikääntymiseen liittyy ristiriitaisuuksia ja vastakohtia. Jonkinlainen irtautuminen yhteiskunnallisista rooleista kuuluu osana vanhenemiseen. Samalla tiedetään, että parhaiten voivat ne ikääntyneet, jotka jaksavat olla aktiivisia ja sosiaalisia. Palveluohjauksella tulee auttaa kaikista vaikeimmassa tilanteessa olevia. Näin voidaan lieventää inhimillistä kärsimystä, lisätä mielen-terveyttä ja myöhentää laitoshoidon tarvetta.

9. Verkostot apuna etsivässä vanhustyössä

Verkostot ja eri toimijoiden välinen yhteistyö ovat ihmislähtöisen etsivän vanhustyön edellytys. Välittävien verkostojen avulla apua tarvitsevat asiakkaat löydetään ja heidät kyetään ohjaamaan oikean osaamisen äärelle. Ikääntyviä kohtaavien ammattilaisten työn tueksi tarvitaan välittämistä tukevia rakenteita ja systeemisyttä, selkeitä toimintatapoja ja kumppanuutta.

Etsivässä vanhustyössä hyödynnetään järjestöjen, seurakuntien, oppilaitosten, sotepalveluiden, yritysten ja ikääntyvien ihmisten osaamista. Monen toimijan yhteistyö edellyttää, että yhteistyötä kehitetään iäkkäitä kuunnellen ja heitä mukaan ottaen. Verkostot toimivat sekä paikallisesti että alueellisesti. Paikalliset verkostot toimivat jonkin kaupungin tai kaupunginosan tasolla, ja alueelliset verkostot operoivat hyvinvointialueen tasolla. Verkostojen koko riippuu henkilöresursseista, työtehtävien tavoitteista ja organisaatioiden ydintehtävästä. Joillakin hyvinvointialueilla on myös kehittymässä tavoitteellisesti toimivia ja monista toimijoista koostuvia etsivän vanhustyön verkostoja.

Tuloksellisen verkostotyön vaatimuksena on toisten työn tunteminen, yhteinen käsitys ongelmista ja ratkaisuista sekä yhteiseen työhön sitoutuminen ja luottaminen. Verkostoyhteistyössä tulee näkyväksi se merkityksellinen työ, jota kolmas sektori ja seurakunnat toteuttavat sosiaali- ja terveyspalvelujen rinnalla ihmisten elinpiirissä. Tällä toiminnalla ehkäistään ja lievennetään ongelmia sekä tuetaan kaikenikäisten toimijuutta ja selviytymiskykyä.

Verkoston yhteisen työn kehittäminen edellyttää yhteisöohjautuvuutta, roolitusta ja joustavuutta. Näin pystytään paikkaamaan tuen ja palvelujen puutetta, vähentämään päällekkäistä työtä ja kehittämään pitkäjänteisesti tukimuotoja ja palveluja. Kun toimitaan eri sektoreiden välillä, on huomioitava eri lakeihin, asetuksiin ja sääntöihin liittyvät rajoitteet. Lisäksi on selkeytettävä toimijoiden väliset roolit, yhdyspinnat ja niihin liittyvät yhteistyökäytännöt.²⁷

Etsivällä vanhustyöllä ei voida korvata puuttuvia palveluita. Vajaita lakisääteisiä palveluita on kehitettävä, mikäli esimerkiksi kotihoito ei vastaa vanhan ihmisen sosiaaliin tarpeisiin tai ikäihmisten mielenterveyspalvelut ovat vajavaisia. Etsivällä vanhustyöllä voidaan täydentää kuntien palveluita ja siten ennaltaehkäistä raskaampien palvelujen tarvetta. Joissakin tapauksissa etsivällä vanhustyöllä voidaan auttaa palveluja tarvitsevaa iäkästä ihmistä, jos tämä ei esimerkiksi luota palvelujärjestelmään vaan jättäytyy mieluummin palvelujen ulkopuolelle. Näissä rajatapauksissa myös seurakunnalla on rooli avuntarjoajana.

Valtakunnallinen etsivän vanhustyön verkosto on laajentunut, ja sen toiminta on monipuolista ja kattavaa. Verkoston toiminnassa on kuitenkin edelleen myös kehitettävää, jotta työ olisi vaikuttavampaa. Onnistunut verkostoyhteistyö edellyttää yhteistä agenda, tavoitteen määrittelyä ja koordinaatiota. On alueita, joilta etsivä vanhustyö puuttuu kokonaan. Myös verkoston jäsenten yhteistyötä voi tiivistää, jotta he vielä paremmin tunsivat toistensa työn ja jakaisivat osaamistaan sekä hyviä toimintatapojaan. Kehittämiskohteena on alueellisten verkostojen koordinaatio. Koordinaation kautta tieto kulkisi molempiin suuntiin: sekä alueille että alueilta valtakunnalliseen kehittämiseen. Verkoston koordinoijina voivat toimia esimerkiksi etsivän vanhustyön ammattilaiset tai työpari, jossa toinen edustaa järjestöjen etsivää vanhustyötä ja toinen seurakuntaa, kuntaa tai hyvinvointialuetta.

Verkostoilla on merkittävä rooli hyvässä tiedonkulussa, kolmannen sektorin tunnettuuden lisäämisessä ja osaamisen jakamisessa. Verkostot ovat myös yhteistyö- ja toimintatapojen kehittämisen ja toisilta oppimisen foorumeja. Ne tarjoavat ammattilaisille vertaisuuden kokemuksia,

mahdollisuuden havaita ilmiötä ja tarpeita sekä innovoida uusia ratkaisuja. Osaamisen kehittämisen lisäksi verkostot toimivat myös oman jaksamisen tukena. Lisäksi verkostoissa on eri ammattilaisten lisäksi vapaaehtoisia. Mukana voi olla myös alueen ikääntyviä ja vanhusneuvoston jäseniä tuomassa esille näkökulmia, jotka voivat jäädä ammattilaisilta huomioimatta.

Yhteistyötahoilta tuli vinkki kaduilla hortoilevasta vanhemmasta naisesta. Etsivän vanhus työn tekijät löysivät naisen ja kävi ilmi, ettei hän kokenut tarvitsevansa apua, vaikka selvästikin oli sekava ja tuen tarpeessa. Ilmeni myös, että hän oli jo aiemmin etsivän vanhustyön piirissä olevan miehen puoliso. Työntekijä oli yhteydessä mieheen, joka kertoi olevansa täysin uupunut puolisonsa tilanteen vuoksi: vaimo hortoili muistisairaana kaduilla kaikki päivät, eikä mies tiennyt, mitä pitäisi tehdä. Yhdessä miehen ja paikallisen terveyskeskuksen kanssa vaimolle saatiin aika ”diabeteslääkärille”, jonne hän suostui menemään siskonsa kanssa. Lääkärikäynnillä tarkistettiin diabetestilanteen lisäksi yleiseen hyvinvointiin ja muistiin liittyviä asioita. Ilmeni, että nainen tarvitsi akuuttia psykiatrista hoitoa. Hoito jatkui vanhuspsykiatrisella osastolla ja myöhemmin hoivakodissa. Ratkaisu oli molemmille puolisoille lopulta helpotus, ja sen myötä heidän elämänlaatunsa parani.”

”Neuvonta-autollamme oli pysäkki taloyhtiön pihalla, ja meitä oli paikalla sekä järjestön että julkisen puolen työntekijä. Tapasimme seniorin, joka kertoi liikkuvansa nykyisin vain kerrostalon pihalla. Kotona arki oli muuttunut haasteelliseksi. Seniori ei ollut vielä minkään palvelun piirissä. Kauttamme seniorille järjestettiin kotiin palvelutarpeen arviointi. Tämän lisäksi senioria autettiin saamaan takaisin kirjallisuuteen liittyvät nautinnot. Kirjastojen tarjoamista kirjakassipalveluista tai esimerkiksi Celia-äänikirjoista ei vielä läheskään kaikki tiedä. On hyvä tehdä yhteistyötä yli sektorirajojen ja myös taloyhtiöiden kanssa. Osa senioreista ei tapaisi edes kaupan pihalla. Siksi tulee mennä kodin pihaan asti.”

10. Anne Aaltio: Etsivän työn johtaminen on asiakkuuksien johtamista

Etsivän työn johtamisessa painottuu asiakkuuksien johtaminen ja työntekijöiden tukeminen. Asiakkuuksien valinnan avulla valtavirran reunamilta löytyvät ne asiakkaat, joiden tarpeisiin ei vastata muilla palveluilla riittävästi. Etsivän työn ydinajatus on etsiä asiakkaan kanssa parempaa hyvinvointia.

Työn hyvä suunnittelu on tärkeää, jotta jokainen ammattilainen pystyy paneutumaan työhönsä ja tekemään oikeita ratkaisuja ikäihmisten vaihtelevissa tilanteissa. Työn laadukkaaseen tekemiseen tarvitaan aikaa. Etsivässä vanhustyössä asiakkaan vierellä kulkeminen poikkeaa tavanomaisesta: asiakkaan tapaamisten sisältö ja tapaamiskertojen kesto vaihtelevat. Työn kuormittavuutta helpottaa, kun etsivää työtä tekevä tiimi käy yhdessä refleктоivia keskusteluja. Tämän lisäksi työntekijä tarvitsee keskusteluja oman esimiehensä kanssa. Asiakkuuksien johtaminen on johtamista, jossa painottuu vaikuttaviin toimintatapoihin ja ratkaisuihin keskittyvä työn suunnittelu, toteutus ja arviointi.

Etsivän työn tekeminen vaatii erityistason ammattitaitoa. Kun työntekijällä on vahva ammattitaito erilaisuuden kohtaamiseen ja laajaa ajattelua auttamistyöstä, voidaan löytää yhdessä ratkaisuja asiakkaan tilanteeseen. Työssä painottuvat asiakkaaseen tutustuminen, hänen kuuntelemisensa ja aito arvostaminen. Työntekijä antaa tilaa asiakkaan voimaantumiselle, jolloin asiakkaan oma päätöksentekokyky ja itsenäisyys vahvistuvat.

Etsivä vanhustyö tarjoaa verkostolle valtavan oppimismahdollisuuden. Työn tekijät tuovat tietoa asiakkaista, jotka eivät kulje valtavirrassa vaan ovat usein marginaalin marginaalissa.

Heillä on erilaisia elämäkokemuksia, ja heitä tulee kuulla herkällä korvalla. Kun verkosto oppii, työtä voidaan muotoilla paremmin. Tällöin pystytään vaikuttamaan paremmin yhä useamman ikäihmisen elämään. Monesti etsivän vanhustyön asiakkaat ovat olleet palvelun piirissä, mutta pahoinvoinnin ydintä ei ole huomattu. Tilanne on ajan kuluessa muuttunut huonommaksi. Usein tämä johtuu siitä, ettei asiakassuhteessa ole riittävästi luottamusta eikä auttaja arvioi kriittisesti toimintansa vaikuttavuutta.

Hyvinvointityö on verkostotyötä. Miten etsivää vanhustyötä tekevien verkosto voisi vapautua alaan liittyvistä kahleista? Verkostotyön huolellinen valmistelu auttaa isoissa muutosaskelissa. Valmisteluvaiheessa tulee pohtia, minkä tahojen ja kenen on tärkeää olla verkostossa. Tärkeää on suunnitella, miten johto osallistuu valmisteluun, kuten verkoston tavoitteiden asetteluun, työtavan mandaatin määrittelyyn ja siihen, miten verkostotyö integroidaan yksikön muuhun työhön. Huolellisen valmistelun avulla verkostoon osallistuville raivataan työaika ja viestinnän väylät mietitään huolellisesti. Verkostotapaamiset eivät ole vain tietojen vaihtoa, vaan niissä työskennellään yhdessä: löydetään uudenlaisia ratkaisuja, uudistetaan työtä ja opitaan uutta.

Anne Aaltio
on asiantuntija ja
Senioripysäkki-ryhmän
ohjaaja.

Verkostokumppanien tunteminen on kumppanin työyksikön, organisaation tai järjestön tekemän työn tuntemista, ei siis pelkästään henkilöiden tuttuutta. Tällöin voidaan oppia toisilta ja löytää nykytilaa syvempää viisautta asiakkaiden hyväksi. "Voisitteko te tehdä?" -kysymys muuttuu "Miten me voisimme?" -kysymykseksi. Kehittämisyhteisöissä etsitään uusia vaikuttavia tapoja ratkaista asiakkaan pulmia ja kehitetään uusia palveluja sekä toimintatapoja. Etsivän vanhustyön toteuttaminen on juuri tätä – verkoston työskentelyä yhdessä, joustavasti, vaikuttavasti ja uudistavasti. Kehittämisen rinnalla kaikki voivat oppia uutta itsestään ja kumppaneistaan sekä asiakkaistaan ja vaikuttavista työtavoista.

Verkostotyöskentely on osallistavaa, mutta se tarvitsee koordinaatiota ja johtamista. Verkoston mandaatti perustuu huolelliseen yhteissuunnitteluun, jolloin hierarkkinen linja on antanut verkostolle joustavan tilan toimia. Johtamisen rakenteena käytetään usein verkostomaisesti koottua ohjausryhmää, jonka jäsenet edustavat eri tahojen johtoa. Yhteisesti tehty toimintaohjelma sujuvoittaa ohjausryhmän työskentelyä eikä edellytä tiheää kokoontumista. Toimintaohjelma antaa työntekijöille liikkumatilan tavoitteisiin pääsemiseksi.

Verkostokokoontumiset ovat työpajoja. Verkoston innovatiivisuushyöty on sitä suurempi, mitä enemmän verkosto saa muutosviestiä eteenpäin taustatahoissaan. Verkostoon osallistuva työntekijä tarvitsee työaikaa verkostoon osallistumiseen. Keskustelujen, kokousraporttien ja asiakasseurannan avulla vaikuttavan työtavan oppiminen ja palvelujen kehittämisen innovatiivinen noste leviävät verkostossa oleviin organisaatioihin. Verkostot eivät ole irrallaan taustatahoistaan. Verkostossa olevat työyhteisöt kasvavat muutokseen ja verkoston hyvät käytännöt uudistavat asiakkaan palveluja.

Neuvonta-autollamme olemme tavanneet useampiakin senioreita, joiden puoliso on menehtynyt. Osa leskistä on kertonut saaneensa tukea silloin, kun he ovat jääneet yksin, mutta tukea ei ole ollut sen jälkeen. Osa leskeytyneistä kokee kuitenkin raastavaakin yksinäisyyttä. Heistä muutamia ovat jättäneet kauttamme soittopyynnön kumppanijärjestölle, joka auttaa senioreita eteenpäin muutoksissa. Nämä ikäihmiset ovat menneet mukaan tavoitteelliseen vertaisryhmään, ja osa on saanut yksilöllisen tukihenkilön. Osa heistä on käynyt jälleenpäin kiittämässä. Ilman meitä he eivät olisi löytäneet toista etsivän työn tahoja ja uutta sisältöä arkeensa. Yksikin kertoi, ettei olisi uskonut vielä ilahtuvansa jostain. On hyvä, että me etsivän työn tahot olemme verkostoituneet keskenämme."

11. Kansalais- ja vapaaehtoistoiminta osana etsivää vanhustyötä

Ammatillisen etsivän vanhustyön lisäksi tarvitaan kansalaistoimintaa ja välittämisen kulttuuria. Välittävissä yhteisöissä tai elinympäristöissä vahvistetaan osallisuutta ja pidetään huolta yhteisöön kuuluvista. Perhettä pidetään itsestään selvästi iäkkäiden ihmisten sosiaalisena viiteryhmänä ja tuen lähteenä. Kuitenkaan perhe ei aina ole tukea antava eikä välttämättä se yhteisö, jonka kanssa ollaan päivittäin ja eniten tekemisissä. Ystävien ja tuttavien lisäksi naapurit voivat olla ikääntyneen arjessa perhettä jopa merkittävämpi yhteisö. Naapurit tarjoavat lähellä asuvalle ikääntyneelle sekä seuraa että apua: arjen askareissa autetaan puolin ja toisin. Naapureiden kanssa vietetään aikaa myös kahvitellen, jutustellen ja ulkoillen.²⁸

Tuttavien, naapurien ja ystävien rooli voi olla myös eteenpäin ohjaava, eli he houkuttelevat, kannustavat ja hiukan ”tuoppaavat” ikääntyneitä toimintaan, auttavat hoitamaan asioitaan kodin ulkopuolelle tai osallistumaan itselleen merkityksellisiin asioihin kotoa käsin. Näillä arjen pienillä välittämisen teoilla voidaan ennaltaehkäistä ikääntyneen yksinäisyyden ja ulkopuolisuuden tunteita sekä helpottaa arjen sujumista.

Myös ikääntyneen elinpiirissä eri alojen yrittäjillä ja työntekijöillä on tärkeä rooli vanhusten huomioimisessa, arkisissa kohtaamisissa ja puheeksi ottamisessa. Tällaiset välittävät ammattilaiset, - jotka työskentelevät esim. kaupassa, apteekissa ja taksissa, ovat merkittävässä roolissa myös tuen tarpeen tunnistamisessa. He voivat esimerkiksi olla mukana yhteistyössä, jonka avulla tavoitetaan yksinäisyyttä ja turvattomuutta kokevia yksinasuvia ikääntyviä ihmisiä esim. Hoksauta minut -kortti toiminnan avulla.²⁹

Ikääntymisen myötä tapahtuva toimintakyvyn hiipuminen ja haurastuminen tapahtuu usein vähitellen. Tuttavat ja naapurit havaitsevat omaisettoman iäkkään avuntarpeen lisääntymisen ja kotona pärjäämisen haasteet usein ensimmäisenä. Tällöin tarvitaan välittämistä, rohkeaa puheeksi ottamista ja keinoja auttaa. Palvelutarpeen arviointia voidaan pyytää yhdessä iäkkään kanssa esim. keskistetystä seniorineuvonnasta, mutta tarvittaessa Huoli-ilmoitus on keino viestiä ammattilaisille iäkkään avuntarpeesta.

Vapaaehtoistoiminta vaatii koordinoitua

Etsivän vanhustyön rinnalle ja tueksi on kehitetty vapaaehtoistoimintaa, jolla on merkittävä rooli. Vapaaehtoiset voivat toimia jopa etsijöinä ja tiedon jakajina, kun he liikkuvat omassa asuinympäristössään. Heistä on paljon apua ammatillisen yksilötyön lisäksi ja etsivän vanhustyön jakson päätyttyä. Kotiin menevässä yksilöllisessä vapaaehtoistoiminnassa ikääntyneet vapaaehtoiset voivat toimia vertaisina ja kavereina. Vapaaehtoisella on iso merkitys vanhukelle: hänestä ikäihminen saa seuraa, apua ja tukea.

Seurakunnat, eläkeläisjärjestöt ja vapaaehtoistoimintaa koordinoivat tahot ovat avainasemassa, kun vapaaehtoistoimintaa kehitetään vastaamaan yhteiskunnan ja toimintaympäristön haasteisiin. Vapaaehtoistoiminta vaatii koordinoitua, tukea ja roolien selkeyttämistä. On tärkeää ymmärtää, että vapaaehtoinen toimii organisaation tuella. Hän ei tee työtä ammattilaisen ottein vaan ammatti-ihmisen tukena.

Ikäihmisellä on iästä ja elämäntilanteesta riippuen monenlaisia toiveita: moni haluaa kuulua yhteisöön, olla tärkeä jollekin ja kokea merkityksellisyyttä. Moni ikääntynyt haluaa olla vielä itsekin hyödyksi ja pystyä hoitamaan omat asiansa siten, että kotona asuminen on mahdollista. Avun vastaanottaminen voi olla vaikeaa myös vapaaehtoiselkaverilta. Kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan idea onkin saattaa yhteen samoista asioista kiinnostuneita. Auttajan ja avun

Tapasimme seniorin, joka oli jäänyt eläkkeelle ja mietti, mitä alkaisi tehdä. Työ ja työkaverit olivat olleet seniorille merkityksellisiä, mutta nyt elämässä oli uusi tilanne. Juttelimme hänen kanssaan yli tunnin, ja autoimme häntä sanoittamaan tunteitaan sekä toiveitaan. Keskustelussa tuimme häntä pohtimaan, mikä olisi juuri hänelle iloa tuottava asia. Hän ohjautui erään järjestön vapaaehtoiseksi ja tuli vuosien päästä kertomaan autollemme suuret kiitokset, kun olimme antaneet hänelle alkusysäyksen vapaaehtoisuustoiminnan löytämiseen. Hän kertoi saaneensa ihan uuden elämän, ja toisista vapaaehtoisista muodostui hänelle myös uusi yhteisö.”

”Ikäihminen kotiutui sairaalasta lievän aivotapahtuman jälkeen. Kuntoutusfysioterapeutti arvioi hänen liikkumistaan ja totesi sen sujuvan rollaattorin avulla. Hän ei kuitenkaan uskaltanut lähteä yksin kodin ulkopuolelle, eikä ystävien tapaaminen onnistunut ilman autoa. Hän koki yksinäisyyttä, ja hänen mielialansa oli matala toimintakyvyn heikennyttyä. Etsivän vanhustyön työntekijä pohti vanhuksen kanssa tämän toiveita ja tavoitteita. Hän sai vapaaehtoisen ulkoilukaverin, jonka kanssa uskaltautui ulkoilemaan. Jonkin ajan kuluttua hän sai autoiluluvan ja rohkaistui osallistumaan senioritoimintaan vapaaehtoisen kanssa. Yhtäkkiä häntä ei kuitenkaan enää näkynyt. Hän oli sairastunut uudelleen ja joutunut sairaalaan. Hänen liikkumisensa kodin ulkopuolella oli jälleen epävarmaa, mutta etsivän vanhustyön tekijä jatkoi liikkumisen tukemista kotikuntoutuksen päätyttyä. Jonkin ajan kuluttua hän uskaltautui itsenäisesti kotipihalle ja liittyi rollaattorikävelijöiden ulkoiluryhmään. Hän jatkoi ulkoilua vapaaehtoisen kanssa. Ikäihminen koki saaneensa senioritoiminnasta paljon tukea ja oli toiveikas tulevaisuutensa suhteen.”

vastaanottajan roolit hälvenevät hiljalleen, ja usein vapaaehtoisikaverista ja ikääntyneestä tulee läheisiä toisilleen. Vapaaehtoinen ei kuitenkaan voi korvata palvelua, johon ikääntynyt on oikeutettu.

Vanhusten kokemuksia vapaaehtoistyöntekijöistä:

”Olen saanut lisää rohkeutta puhua omista asioistani muille ja pyytää apua.”

”Jos vapaaehtoinen ei kävisi luonani, en näkisi juuri muita ihmisiä.”

”Olen rohkaistunut tekemään pieniä lenkkejä yksin aina välillä.”

”Vaikka vapaaehtoinen on nuori ja meillä on noin 60 vuotta ikäeroa, se ei haittaa.

Olemme samalla aaltopituudella ja meillä on yhtenäinen ymmärrys.”

Etsivän vanhustyön vapaaehtoistoiminnalla ja erityisesti rinnalla kulkevalla toiminnalla voi olla ikäihmiselle käännteentekevä merkitys. Kun ikääntynyt saa elämäänsä vapaaehtoisikaverin, hänen mielialansa kohenee, tulevaisuuden toivo lisääntyy, elinpiiri laajenee ja itsestään huolehtimisen taidot lisääntyvät. Vapaaehtoisikaveri voi tuoda rytmiä päivään ja jotain mitä odottaa sekä syyn vaihtaa päivävaatteet päälle. Ikääntynyt löytää itsensä ja paikkansa yhteiskunnassa. Hän voi uskaltautua ulos kodistaan ja liittyä asuinalueensa toimintaan ja yhteisöihin. Parhaimmillaan hänen elämänsä kotona voi muuttua turvalliseksi ja merkitykselliseksi. Ikääntynyt saattaa löytää oikeanlaisen tuen palvelujen ulkopuolelta ja pystyy lopettamaan tarpeisiin vastaamattomat palvelut. Hän saattaa alkaa käyttämään enemmän palveluita, kuten käymään kampaajalla tai lähikaupassa. On mahdollista, että voimaantuessaan vanhus voi myös itse alkaa toimia vapaaehtoisena.

Vapaaehtoisten rooli etsivässä vanhustyössä

Etsijänä & tunnistajana	Etsivän vanhustyön työntekijän kumppanina	Muutoksen tukena
<ul style="list-style-type: none">• Yksilöllistä ja jalkautuvaa toimintaa omilla asuinalueilla, kuten kirjastoissa, kaupoissa ja terveysasemilla.• Kyky tunnistaa avuntarvetta ja ohjata vanhuksia tuen tai toiminnan piiriin.• Vapaaehtoiset levittävät sanaa, kutsuvat mukaan, tsemppaavat ja toimivat saattajakaverina.	<ul style="list-style-type: none">• Toimiminen vanhusten rinnalla kokemusasiantuntijana ja vertaisena tukijana.• Toimintoihin lähtemiseen tukeminen eli saattajakaverina toimiminen.• Vanhuksen motivointi ja rohkaisu, jotta hän kiinnittyisi omaan yhteisöön tai harrastustoimintaan.• Kehittämistyön apuna.	<ul style="list-style-type: none">• Ulkoilu-, harrastus- ja puhelinystävänä.• Ryhmätoiminnan ohjaajana• Kokemusasiantuntijana ja vertaisena

Miten etsivän vanhustyön vapaaehtoistoiminta onnistuu?

Etsivän vanhustyön vapaaehtoistoiminnan toimintamallia on kehitetty yhdessä etsivää vanhustyötä tekevien järjestöjen kanssa. Toimintamalli perustuu vuosien kehittämiseen ja kokemuksiin. Kehitystyössä on kuultu vapaaehtoisia ja iäkkäitä. Tietoa on ammennettu myös vapaaehtoistoiminnan uusimmista tutkimuksista ja suosituksista.

Tärkeintä on etsivän vanhustyön vapaaehtoiseksi haluavan tahto tehdä hyvää ja antaa omaa aikaansa ikääntyneelle. Vapaaehtoisille ei järjestetä mittavaa alkukoulutusta, sitä tärkeämpää on huolellinen haastattelu, tuki tarvittaessa ja perehdytys tehtävään. Vapaaehtoisella on halu auttaa, joten on tärkeää päästä nopeasti kiinni tehtävään. Tehtävän alkamisen odottaminen vähentää vapaaehtoisen motivaatiota.

Kun vapaaehtoistoimintaa koordinoiva haastattelee vapaaehtoisen, tulee hänen samalla kertoa vapaaehtoistoiminnan reunaehdoista ja huomioitavista asioista. Näin haastattelu toimii jo osana vapaaehtoiseksi haluavan perehdytystä. Haastattelijalla on oltava hyvät dialogiset taidot, jotta hän pystyy havainnoimaan vapaaehtoisen sopivuutta tehtävään ja näin varmistamaan toiminnan turvallisuuden. Tärkeimmän perehdytyksen toimintaan antaa ikääntynyt itse.

Rinnalla kulkevassa etsivän vanhustyön vapaaehtoistoiminnassa toimintaa koordinoivalta taholta vaaditaan taitoa yhdistää ikääntyneitä ja vapaaehtoisia. Yhteisessä tapaamisessa käydään vielä läpi yhteiset säännöt, jotta kaikille on selvää, miten missäkin tilanteessa toimitaan.

Vapaaehtoisten tarpeet ja toiveet tuelle ja palkitsemiselle ovat hyvin erilaisia. Osa vapaaehtoisista ei halua erityisiä juhlia tai muistamisia vaan tarvittaessa tukea toimintaa koordinoivalta henkilöltä. On tärkeää, että järjestäjäorganisaatiolla on nimetty työntekijä, johon voi olla tarvittaessa yhteydessä. Myös järjestäjätahon työntekijä voi olla tietyn ajan jälkeen tai säännöllisesti yhteydessä vapaaehtoiisiin ja asiakkaisiin. Vapaaehtoisille tarjottavat koulutukset ja tilaisuudet ovat myös tapa kiittää toiminnasta. Vapaaehtoisten kokemusten kautta voi nousta tarpeita koulutuksille ja erilaisille tuen sekä kannustuksen muodoille. Tällöin koordinoiva taho voi järjestää koulutusta tai infoja, mahdollisesti yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Miten vapaaehtoisia löydetään?

Vapaaehtoisten etsiminen ja tavoittaminen vaatii luovuutta ja hyviä viestintätaitoja. Vapaaehtoisia haetaan myös täsmätehtäviin eli yksilöidysti ikääntyneen tarpeisiin tietosuoja noudattaen ja asiakkaan henkilöllisyyttä paljastamatta. Kanavia tähän ovat sosiaalinen media, perinteiset esitteet ja ilmoitustaulut sekä jalkautuminen eri tilaisuuksiin.

Vapaaehtoistoiminta on aina vastavuoroista, ja parhaimmillaan se antaa myös vapaaehtoiselle valtavasti. Toiminta voi olla vapaaehtoiselle voimaannuttavaa ja tukea mielen hyvinvointia. Vapaaehtoistoiminta eläkeiässä tuo uutta sisältöä ja merkityksellisyyttä elämään, ja lisäksi se voi auttaa löytämään uudenlaista yhteisöllisyyttä. Kun on enemmän energiaa tai on ehkä itse saanut tukea, on helpompi jakaa sitä toiselle. Vertainen ymmärtää usein helposti toista samassa tilanteessa olevaa.

Etsivän vanhustyön vapaaehtoistoiminnassa myös eri sukupolvien kohtaaminen on arvokasta. Nuoret ovat saattaneet saada tukea ikääntyneeltä, ja ikääntynyt on saanut tuulahduksen nuoren elämästä. Nuoremmille vapaaehtoisille etsivän vanhustyön vapaaehtoistoiminta on tarjonnut mahdollisuuden ylisukupolviseen kohtaamiseen ja auttamisen muotoon,

joka on myös yhteiskunnallisesti merkittävää. Myös nuoret voivat kokea yksinäisyyttä, johon vapaaehtoistoiminta voi tuoda helpotusta.³⁰

Osallisuus, oikeudenmukaisuus, turvallisuuden tunne ja luottamus yhteiskuntaan ja instituutioihin sekä toisiin kansalaisiin vahvistaa henkistä resilienssiä ja yhteiskunnan kriisinsietokykyä ja sosiaalista pääomaa.³¹

12. Antti Peltö-Huikko: Tulokset, mittarit ja vaikuttavuus

Elämme yhteiskunnassa ja ajassa, jossa on lähtökohtaisesti aina enemmän tarpeita kuin on niihin vastineita. Kun yksi asia saadaan hoidettua toivottuun kuntoon tai tilaan, niin joko tavoitetasoa kiristetään tai esiin nostetaan seuraava tavoiteltava asia tai muutos. Taustalla on pyrkimys jatkuvaan parantamiseen, joka itsessään on hyvä lähtökohta toiminnalle kuin toiminnalle. Samalla tosin syntyy loputon kierre, jossa mikään ei tunnu riittävän.

Vaikuttavuuden arviointi toimii tässä kaiken keskiössä. Mittareita, tiedonkeruuta sekä tiedon analysointia ja arviointia tarvitaan, jotta voimme tietää itse ja osoittaa muille, teemmekö oikeita asioita ja tuottavatko ne haluttuja tuloksia sekä vaikutuksia kohderyhmissä. Tämä koskee myös julkisrahoitteista kolmannen sektorin toimintaa, kuten veikkausvoittovaroilla toteutettavaa etsivää vanhustyötä. Kolmannen sektorin julkisrahoitteinen toiminta on tilivelvollinen toiminnastaan ennen kaikkea rahoittajille. Lisäksi sen pitää yhä vahvemmin todistaa kyvykkyytensä myös kohderyhmilleen, sidosryhmilleen ja yhteistyökumppaneilleen.

Niukkenevien resurssien maailmassa tarvitaan hyvin toteutettua toiminnan ja tuloksellisuuden arviointia. Resurssiviisaaseen politiikkaan kuuluu, että panoksia kohdennetaan sinne, missä niistä tutkitusti saadaan paras hyöty. Siksi on tärkeää tarkastella ja kehittää etsivän vanhustyön toimintaa ja tuloksia kuvaavia mittareita, edistää kohderyhmissä aikaansaatavien muutosten todentamista ja siten perustella toimintamallin hyötyjä osana palvelujärjestelmää ja yhteiskuntaa.

Tuloksellisuus etsivässä vanhustyössä

Etsivässä vanhustyössä tärkeimpänä tavoitteena on löytää palvelujärjestelmän ulkopuolella olevia, tuen ja avuntarpeessa olevia ikääntyviä, tunnistaa heidän mahdollisia tuen tarpeitaan sekä auttaa heitä niihin vastaamisessa. Tämän perusteella voidaan myös tiivistää ja samalla hyvin vahvasti yksinkertaistaa toiminnan tuloksellisuuden ydin: Onko löydetty? Onko kyetty auttamaan? Mikä muuttui toiminnan ansiosta?

Etsivään vanhustyöhön liittyvää tuloksellisuutta seurataan kohderyhmien tavoittamisen tapojen ja määrien (prosessiarviointi) sekä heissä aikaansaatajien muutosten (tuloksellisuusarviointi) osalta. Kohderyhmien löytämiseen, tavoittamiseen ja mukaan saamiseen liittyvää määrällistä tietoa, kuten asiakasmääriä ja tapaamiskertoja, kerätään useimmiten manuaalisesti syöttämällä erilaisiin tilastopohjiin tai asiakastietojärjestelmiin.

Löytämisen lisäksi tuloksellinen etsivä vanhustyö edellyttää muutoksia sekä iäkkään ihmisen elämysmaailmassa että arjessa käytännön tasolla. Etsivää vanhustyötä tekevien ammattilaisten keskuudessa ikääntyneiden hyvinvoinnin muutoksissa korostuvat koettuun hyvinvointiin, osallisuuteen, elämän mielekkyyteen ja ikäihmisen toimijuuteen liittyvät

**Antti
Peltö-Huikko**

on järjestötoiminnan
kehittäjä ja arvioinnin
asiantuntija.

positiiviset muutokset. Alla on etsivää vanhustyötä tekevien ammattilaisten listaamia asioita, joita he kertovat seuraavansa asiakaslähtöisesti tukea tarvitsevien ikäihmisten osalta:

- Vastuunotto omasta elämästä ja arjen hallinnasta lisääntyy.
- Mieliala kohenee ja mielen virkeys lisääntyy.
- Itsenäisen asumisen edellytykset paranevat.
- Koettu yksinäisyys vähenee.
- Koettu hyvinvointi lisääntyy.
- Sosiaalinen, psyykinen ja fyysinen toimintakyky paranevat.
- Osallisuus vahvistuu.
- Omatoimisuus ja toimijuus vahvistuvat.
- Liikunta ja liikkuminen lisääntyvät.
- Kokemus elämän mielekkyydestä vahvistuu.
- Yhteisöllisyys ja yhteenkuuluvuuden tunne vahvistuvat.
- Tieto tarjolla olevista palveluista ja toiminnoista lisääntyy.
- Kotiin eristäytyminen vähenee.
- Syrjäytymisen kokemus vähenee.
- Kokemus avun ja tuen saamisesta lisääntyy.
- Toiveikkuus lisääntyy.

Edellä kuvatussa listassa muutostavoitteiden seurannassa käytetään soveltuvin osin kansallisesti validoituja mittareita ja myös epävirallisempia, itse laadittuja mittaristoja. Tietoa muutoksista kerätään monesti havainnoimalla ikäihmistä toiminnan ohessa sekä erilaisilla lomakekyselyillä, joiden täyttämässä ikäihmisiä autetaan tarvittaessa. Kerätty tieto on suurimmaksi osaksi ikäihmisen itse sanoittamaa, kokemukseen perustuvaa tietoa siitä, miten hän seurattavat asiat elämässään sillä hetkellä kokee.

Ikäihmisten hyvinvoinnissa aikaansaatavien muutosten osoittaminen koetaan tärkeäksi osaksi etsivää vanhustyötä, mutta samalla se koetaan myös työlääksi ja osin hankalaksikin. Etsivän vanhustyön kaltaisessa yksilötyössä aikaansaatavien muutosten osoittaminen edellyttää, että iäkkään ihmisen lähelle päästään ja kokemus muutoksesta kysytään häneltä tavalla tai toisella. Tavoitteet asetetaan yhdessä ikäihmisen kanssa ja lisäksi valitaan tavoitteeseen pääsyä kuvaava mittari. Tämä tuo oman lisäroolin asiakastyöhön – kuunteleva ja arjessa tukeva ammattilainen haluaa myös tietää, mikä muuttui ja miten. Ongelmana tässä on se, että aina muutoksen tunnistaminen, määrittäminen ja sanoittaminen ei ole ihan helppoa edes ammattilaiselle, saati sitten ikäihmiselle itselleen.

Sidosryhmä- ja verkostotyön tuloksellisuus

Etsivää vanhustyötä on mahdotonta tehdä ilman toimivaa sidosryhmäyhteistyötä. Tähän liittyen tuloksellisuutta arvioidaan niin sidosryhmäyhteistyön määrän kuin laadunkin osalta. Verkostotyössä syntyvä, eri toimijoiden ja sektoreiden yhteinen ymmärrys paikallisten ikääntyvien tarpeista sekä yhteiset päämäärät ja tavoitteet edistävät etsivän vanhustyön tuloksellisuutta.

Sidosryhmäyhteistyön tuloksellisuuden osalta seurataan ja arvioidaan yhteistyön määrää, intensiteettiä, toiminnan vastavuoroisuutta ja sitä, ovatko sidosryhmät oikeat suhteessa kohderyhmien löytämiseen ja heidän tarpeisiinsa. Sidosryhmien toimijoiden keskinäisten palveluketjujen toimivuus ja kohderyhmien ”äänen” kuuluvuuden toteutuminen ovat myös keskiössä.

Vapaaehtoistyön tuloksellisuus

Vapaaehtoistoiminnan rooli vaihtelee etsivässä vanhustyössä. Etsivä vanhustyö itsessään on ammattilaisten toteuttamaa työtä, mutta sen rinnalle on alettu kehittää myös vapaaehtoistoiminnalle soveltuvia toimintamuotoja. Vapaaehtoistyön toimivuutta ja tuloksellisuutta arvioidaan pitkälti samalla tavalla kuin mitä tahansa vapaaehtoistoimintaa Suomessa. Prosessiarvioinnissa kiinnostaa, kuinka paljon vapaaehtoisia etsivässä vanhustyössä on ja kuinka paljon he tekevät vapaaehtoistoimintaa. Laadun osalta arvioidaan vapaaehtoistoiminnan saavutettavuutta, soveltuvuutta kohderyhmien tarpeisiin ja houkuttelevuutta sekä vapaaehtoisten että ikäihmisten kokemusta vapaaehtoistoiminnan toimivuudesta ja merkityksestä.

Etsivän vanhustyön tuloksellisuuden osoittamisessa tunnistetut kehittämistarpeet

Etsivän vanhustyön tuloksellisuuden osoittamisen toteuttamisessa on tunnistettu lukuisia asioita, joita siinä tulee edelleen pyrkiä kehittämään. Näitä ovat esimerkiksi:

- Tuloksellisuutta osoittavien mittareiden sisällöt tulisi olla niin selkeitä, että ne olisivat kaikkien asiakkaiden (myös ei-suomenkielisten) helposti ja samalla lailla ymmärrettävissä.
- Tiedonkeruu itsessään tulee suunnitella ja toteuttaa niin, ettei siitä muodostu liian raskas kokemus vanhuksille.
- Tiedonkeruussa olisi etuna, että siinä huomioitaisiin etsivän työn ammattilaisen näkemys asiasta asiakkaan kokemuksen ohella.
- Seuranta ja arviointi eivät saa hukata etsivän vanhustyön tekijän läsnä olevaa ja asiakaslähtöistä ydintä, joka synnyttää luottamuksen asiakkaan kanssa.

Valtakunnallisesti ajatellen etsivän vanhustyön tuloksellisuuden osoittamista halutaan yhtenäistää nykyisestä. Jotta tämä toteutuu, Suomeen on ensin luotava mahdollisimman yhtenäinen etsivän vanhustyön malli. Tämä ei tarkoita, että kaikkien etsivää vanhustyötä tekevien ammattilaisten ja heidän tukenaan toimivien vapaaehtoisten tulisi sitoutua tekemään työtä täysin samalla tavalla ja työotteella. Riittää, että olemme tunnistaneet asioita, jotka ovat yhteneväisiä suurimmalle osalle etsivää vanhustyötä tekeviä. Malli kestää sen, että vahvan ytimen rinnalla on omia, paikkakuntakohtaisia ja alueen ihmisten tarpeita vastaavia toimintatapoja.

Kun toiminnalle on määritelty, tunnistettu ja hyväksytty yhteinen ydin, sille voidaan lähteä luomaan valtakunnallista etsivän vanhustyön tuloksellisuusmallia. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että toimintamallin sisältöjen ohella sovitaan yhteisesti asioista, joihin liittyen kaikki etsivää vanhustyötä tekevät ammattilaiset keräävät muutostietoa omista kohderyhmistään. Tähän kun vielä lisätään yhteiset tavat ja välineet tiedon keräämiseen, ollaan tilanteessa, jossa voimme ryhtyä seuraamaan valtakunnallisesti etsivän vanhustyön tuloksellisuutta. Tämä työ on jo käynnissä ja sitä jatketaan seuraavien vuosien aikana.

13. Valtakunnallisen etsivän vanhustyön koordinointi

Etsivää vanhustyötä on tehty ja kehitetty pääosin järjestöissä, mutta toimintamuoto on levinnyt hiljalleen myös julkiselle puolelle erilaisissa hankkeissa kehitettäväksi. Tuloksellista etsivää vanhustyötä tulee koordinoida valtakunnallisesti, koska se ei ole vielä saanut ansaitsemaansa asemaa merkittävästä tuloksista huolimatta.

Etsivän vanhustyön toimintamallin sekä tuloksellisuuden kehittäminen ja yhtenäistäminen paikalliset erot huomioon ottaen tuottaa etenkin järjestölähtöiselle etsivälle vanhustyölle sen ansaitseman paikan ennaltaehkäisevien palveluiden joukossa. Koordinaatio luo edellytykset, joiden pohjalta verkosto jäsenineen pystyy toimimaan menestyksekkäästi ja toimintaa jatkuvasti kehittämään.

Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto VALLI ry:n Etsivän vanhustyön verkostokeskus on toiminut koordinoijan roolissa vuodesta 2017 lähtien. Verkostokeskus tukee etsivän vanhustyön tekijöitä ja kehittäjiä valtakunnallisesti. Neuvonta, kehittäminen ja uusimman tiedon kokoaminen sekä verkostojen vahvistaminen ja johtaminen kuuluvat verkostokeskuksen tehtäviin. Verkostokeskus nostaa myös esiin ilmiöitä ikääntyneiden elämästä ja arjesta sekä vie niitä yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätöksentekoon. Etsivän vanhustyön tekijät tekevät tiivistä yhteistyötä yhteiskunnan muiden toimijoiden kanssa.

Tämän julkaisun ydinsanomaa vaikuttanut kehittäjäryhmä pitää etsivän vanhustyön valtakunnallista koordinaatiota erittäin tärkeänä. Sen mukaan on järkevää, että valtakunnallinen koordinaatio koostuu koordinaatitahosta ja alueellisista koordinaattoreista, jotka tekevät saumatonta yhteistyötä. Toiminnassa tärkeää on tulevaisuustyöskentely ja etsivän vanhustyön toimintamallin kehittäminen edelleen muun muassa alueellisten kokemusten avulla. Koordinoijataho vastaa myös etsivän vanhustyön tiedottamisesta ja esillä pitämisestä.

Koordinaatitahon tulee saada järjestölähtöistä etsivää vanhustyötä vahvemmin sote-palveluiden rinnalle. Se voi onnistua lisäämällä julkisen sektorin toimijoiden, kuten kuntien, hyvinvointialueiden ja päätöksentekijöiden tietoa toimintamallista ja sen tuloksellisuudesta. Näin se kuuluu selkeämmin ennaltaehkäisevien toimintojen ja palveluiden valikkoon. Toimintamallille tulee saada enemmän resursseja ja varmempaa jatkuvuutta. Vaikuttamiseen sisältyy myös työskentely erilaisissa työryhmissä. Etsivän vanhustyön toimijat toivovat koordinaatitaholta edelleen osaamisen vahvistamista koulutuksilla, jotka voisivat käsitellä esimerkiksi tiedolla johtamista, tuloksellisuustiedon hyödyntämistä ja viestintää.

Lisäksi kehittäjäryhmäläiset suosittelevat, että koordinaatitaho kehittää kaikille yhteisen yhteistyöalustan. Yhteisten toimintatapojen ja alustan luominen tuo etsivään vanhustyöhön valtakunnallista näkyvyyttä ja auttaa etsivää vanhustyötä paikantumaan osaksi ikääntyneiden palveluita sekä toimintaa. Kun raportointikäytännöt kehitetään yhdenmukaisiksi, etsivän vanhustyön toimijat pystyvät osoittamaan työnsä tuloksia luotettavammin.

14. Pohdinta

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyi hyvinvointialueille 1.1.2023 alkaen. Uusien rakenteiden myötä kuntien ja hyvinvointialueiden sekä kolmannen sektorin työ määritellään uudestaan. Olennaisen tärkeää on löytää yhteisen työn yhdyspinnat, roolit ja resurssien oikea suuntaaminen. Järjestölähtöisen etsivän vanhustyön ja laajemminkin kolmannen sektorin työn jatkuvuuteen ja mahdollisuuksiin vaikuttavat merkittävästi myös kuntien ja hyvinvointialueiden sekä STEA:n avustuskäytännöt.

Sosiaali- ja terveydenhuollon keskittäminen sekä resurssien riittämättömyys ja laadun heikkeneminen murentavat luottamusta palvelujärjestelmää kohtaan. Ennusteen mukaan Suomessa tulee olemaan vuonna 2040 kaksisataa kuntaa, joissa yli 65-vuotiaita on enemmän kuin kolmannes väestöstä. Kuudessatoista kunnassa yli 65-vuotiaiden osuus tulee olemaan yli puolet kunnan väestöstä.³² Tämä yhteisöjen ikääntyminen yhdistyneenä lähipalvelujen puuttumiseen huolettaa kansalaisia, erityisesti yksin asuvia ja omaisettomia ikääntyviä ihmisiä.

Suurin osa iäkkäistä asuu yksin. Jos iäkäs ei kykene toimimaan itsenäisesti, löydä tarvitsemaansa tukea ja apua, pääse palveluihin tai saa tarpeitaan vastaavaa palvelua, on sillä negatiivisia vaikutuksia mielen hyvinvointiin. Monesti yksin ja avutta jääneet kokevat turvattomuutta ja ulkopuolisuutta. Liian usein ongelmat pääsevät kasautumaan. Varhaisen tuen puute synnyttää pitkäkestoista huono-osaisuutta ja palvelujen päällekkäisyyttä. Myös palvelujärjestelmä kuormittuu ja kustannukset kasvavat, kun iäkäs hakee apua vääristä paikoista ongelmien kasauduttua. Sillä on myös seurannaisvaikutuksia sosiaali- ja terveydenhuollon sekä omaisten kuormittumiseen. Muun muassa nämä tekijät haastavat eri toimijoita kehittämään ja innovoimaan uudenlaisia ennaltaehkäiseviä sekä tarpeisiin vastaavia ikääntyneiden palveluja ja tukimuotoja.

YK:n kestävä kehityksen toimintaohjelmalla pyritään sosiaaliseen, taloudelliseen ja ekologiseen kestävyteen sekä niiden väliseen tasapainoon. Kestävä kehityksen ohjelmassa hyvinvointi nähdään investointina, joka muun muassa hillitsee sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten nousua. Yhteiskunnan sosiaalista kestävyttä vahvistavat riittävät toimeentulo, hyvinvointipalvelut ja turvallisuus. Sosiaalinen kestävyys toteutuu resurssien ja toimintamahdollisuuksien oikeudenmukaisella jakautumisella sekä ihmisten mahdollisuuksilla vaikuttaa omaan elämäänsä, kokea tasa-arvoa ja yhteisöllisyyttä sekä kiinnittyä yhteiskuntaan.³³

Etsivä vanhustyö edistää yhteiskunnallisesti sosiaalista kestävyttä ja yksilötasolla kotona asuvan ikääntyneen ihmisen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Työllä pyritään lisäämään ikäihmisen osallisuutta ja turvallisuutta, joiden kautta syntyy mielekäs elämä.

Mikä on etsivän vanhustyön tulevaisuus ja ketkä palvelua tuottavat? Asiakassegmentointi, eri tahojen yhteistyö sekä roolien ja tehtävien kirkastaminen on nyt entistäkin tärkeämpää. Suunnittelussa on huomioitava eri organisaatioiden jo toteuttamat ja tuottamat palvelut ja hyvät käytänteet. On tarkasteltava, mikä toimii ja mitä puuttuu. Järjestöillä on merkittävä rooli ennaltaehkäisevässä työssä ja toimijuuden tukemisessa. Etsivä vanhustyö voi tulevaisuudessa

jakaantua monelle eri taholle. Sosiaalihuoltolakiin kirjattu yhteisösosiaalityö ja etsivä työ (7 a §) ohjannee tämän suunnittelua. Laissa edellytetään, että hyvinvointialueen asukkaiden saatavissa on oltava yhteisösosiaalityötä, jolla edistetään yhteisöjen sosiaalista eheyttä ja hyvinvointia sekä hyviä väestösuhteita. Hyvinvointialueen järjestämää yhteisösosiaalityötä toteutetaan yhteistyössä alueen asukkaiden, kuntien, järjestöjen ja seurakuntien kanssa.³⁴ Tämän lakimuutoksen vaikutuksia etsivään vanhustyöhön ei vielä tunneta.

Etsivän vanhustyön perusajatuksena on, että jokaisella ikääntyneellä on kapasiteettia ja tahtoa hoitaa omia asioitaan sekä elää merkityksellistä elämää, kunhan piilossa olevat voimavarat löytyvät. Kokonaisvaltaisen avuntarpeen tunnistamisen, myötätuntoisen kohtaamisen ja toimivan palveluekosysteemin avulla voidaan vastata iäkkäiden avun sekä tuen tarpeeseen ennakoiden, ennaltaehkäisevästi, täydentävästi ja korjaavasti.

15. Lähteet

Tämän julkaisun sisällössä on hyödynnetty seuraavia lähteitä:

- 1 Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto VALLI ry 2022. Paremman vanhuuden puolesta. Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto VALLI ry:n strategia 2023–2025.
Luettavissa: <https://www.valli.fi/wp-content/uploads/2022/12/VALLIN-STRATEGIA-23-25.pdf>
- 2 Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA:n strategia.
Luettavissa: <https://www.stea.fi/tietoa-steasta/stean-strategia/>
- 3 Kuntaliitto. 2017. Kuntaliiton strategian tausta-aineisto Maailmanpyörä. Kuntien ja alueiden muutosajurit 2016–2030.
Luettavissa: https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/maailmanpyoraraportti%202019_1.pdf
- 4 Sosiaali- ja terveysalan tilastollinen vuosikirja 2021.
Luettavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/143537/SVT_SOSTERIVK%202021_sivu%2099%20korjattu_24.10.2022_s.pdf?sequence=13&isAllowed=y
- 5 Topo P, Tiilikainen E. ja Seppänen M. 2021. Vanhuusiän syrjäytyminen pähkinänkuoressa – tuloksia ja politiikkasuosituksia ROSEnetistä. Gerontologia 3/2021.
Luettavissa: <https://journal.fi/gerontologia/article/view/102504/65360>
- 6 Van Aerschot L. 2022. Etsivä vanhustyö paikkaa palvelujen riittämättömyyttä.
Luettavissa: <https://sosiaalipoliittinenyhdistys.fi/ajankohtaista/etsiva-vanhustyo-paikkaa-palvelujen-riittamattomytta>
- 7 Kinni R-L, Rossi E., Zechner M., Tiilikainen E., Seppänen M., Skaffari P, Soukiala T., Ruotsalainen S., Peiponen J., Pietilä I., Niemi M. ja Korpelainen A. 2023, Gerontologisen sosiaalityön osaamista tarvitaan – tuloksia GERIT-hankkeesta. Gerontologia 3/2023.
- 8 Mäkinie L. ja Tiilikainen E. 2017. Tutkijakoulusta ymmärrystä vanhuusiän syrjäytymiseen. Gerontologia 1/2017. Luettavissa: <https://journal.fi/gerontologia/article/view/61057/22650>
- 9 Suomen virallinen tilasto (SVT): Asunnot ja asuinolot 2020. Tilastokeskus.
Luettavissa: https://tilastokeskus.fi/til/asas/2020/asas_2020_2021-05-20_fi.pdf
- 10 Jyväkorpi S., Strandberg T., Urtamo A., Pitkälä K., Suominen M., Kokko K. ja Heimonen S. 2020. Ikääntyneiden terveys, elämänlaatu, toimintakyky ja mielen hyvinvointi. Gerontologia 34(4), 2020.
Luettavissa: <https://journal.fi/gerontologia/article/view/99624/57593>
- 11 Sotkanet 2019. Tilastotietoa väestön terveydestä ja hyvinvoinnista.
Luettavissa: <https://sotkanet.fi/taulukko/?indicator=szY00o83BAA=®ion=s07MBAA=&year=sy5zsTbW0zUEAA==&gender=t&abs=f&color=f&buildVersion=3.1.1&buildTimestamp=202309010633>
- 12 Suomen virallinen tilasto (SVT). Tiedote 31.3.2023. Yksinäisyyttä koki 29,7 % 16 vuotta täyttäneistä henkilöistä vuonna 2022. Elinolotilasto 2022. Tilastokeskus.
Luettavissa: <https://www.stat.fi/julkaisu/cl8sh640so9n30bw7s21tu6s8>
- 13 Savikko N., Routasalo P., Tilvis R. ja Pitkälä K. 2006. Turvattomuus ja sen yhteys yksinäisyyden kokemukseen. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 2006:43.
Luettavissa: <https://journal.fi/sla/article/view/1896/1733>
- 14 Jyväkorpi S., Strandberg T., Urtamo A., Pitkälä K., Suominen M., Kokko K. ja Heimonen S. 2020. Ikääntyneiden terveys, elämänlaatu, toimintakyky ja mielen hyvinvointi. Gerontologia 34(4), 2020.
Luettavissa: <https://journal.fi/gerontologia/article/view/99624/57593>
- 15 Kinni R-L, Rossi E., Zechner M., Tiilikainen E., Seppänen M., Skaffari P, Soukiala T., Ruotsalainen S., Peiponen J., Pietilä I., Niemi M. ja Korpelainen A. 2023, Gerontologisen sosiaalityön osaamista tarvitaan – tuloksia GERIT-hankkeesta.
- 16 Ritola S. 2021. Eurooppalaisen naisen eläke on 30 prosenttia pienempi kuin miehen. Eläketurvakeskus.
Luettavissa: <https://www.etk.fi/blogit/eurooppalaisen-naisen-elake-on-30-prosenttia-pienempi-kuin-miehen/>
- 17 Mäkinie L. ja Tiilikainen E. 2017. Tutkijakoulusta ymmärrystä vanhuusiän syrjäytymiseen. Gerontologia 1/2017.
Luettavissa: <https://journal.fi/gerontologia/article/view/61057/22650>

- 18 Heikkinen, R-L. (2021). Hyvän elämän haasteet iäkkäiden ihmisten hoito- ja hoivakentällä; Vaarama M. (2021) Suhtautuminen iäkkäisiin – onko yhteiskunnassamme ikäsyrijntää? Teoksessa Strandberg, T. & Heikkinen, E. (toim.) Suomiko onnellisen vanhuuden maa? Into Kustannus Oy.
- 19 Särkelä A. 2011. Välittäminen ammattina. Vastapaino.
- 20 Kuikka A. 2015. Etsivä vanhustyö meillä ja muualla. Raportti suomalaisista ja eurooppalaisista käytännöistä. Kehittyvät vanhuspalvelut julkaisuja 1/2015. Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto VALLI ry.
Luettavissa: https://www.valli.fi/wp-content/uploads/2019/11/Etsiva_vanhustyo-raportti_2015.pdf
- 21 Rauas, M. (2019). Pieniä tekoja, suuria asioita – Nuorisotyön eettinen näkökulma. Humanistinen ammattikorkeakoulu.
Luettavissa: <https://www.humak.fi/julkaisut/pienia-tekoja-suuria-asioita-nuorisotyon-eettinen-nakokulma/>
- 22 Kinni R-L., Rossi E., Zechner M., Tiilikainen E., Seppänen M., Skaffari P., Soukiala T., Ruotsalainen S., Peiponen J., Pietilä I., Niemi M. ja Korpelainen A. 2023, Gerontologisen sosiaalityön osaamista tarvitaan – tuloksia GERIT-hankkeesta. Gerontologia 3/2023.
- 23 THL 2023. Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus. Kokonaisvaltainen työote.
Luettavissa: <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/hyvia-kaytantoja/kokonaisvaltainen-tyoote>
- 24 Strand T., Aho K. ja Rapeli S. 2022. Puheeksiotto on ajan antamista ikääntyneelle. Miten puhua ikääntyneen kanssa päihteiden käytöstä, tupakka- tai nikotiinituotteista ja rahapelaamisesta. THL.
Luettavissa: <https://www.julkari.fi/handle/10024/143961?show=full>
- 25 Strand T., Aho K. ja Rapeli S. 2022. Puheeksiotto on ajan antamista ikääntyneelle. Miten puhua ikääntyneen kanssa päihteiden käytöstä, tupakka- tai nikotiinituotteista ja rahapelaamisesta. THL.
Luettavissa: <https://www.julkari.fi/handle/10024/143961?show=full>
- 26 Strand T., Aho K. ja Rapeli S. 2022. Puheeksiotto on ajan antamista ikääntyneelle. Miten puhua ikääntyneen kanssa päihteiden käytöstä, tupakka- tai nikotiinituotteista ja rahapelaamisesta. THL.
Luettavissa: <https://www.julkari.fi/handle/10024/143961?show=full>
- 27 Tiittula P. 2023. Ikääntyvä yhteiskunta tarvitsee välittämisen kulttuuria. Julkaisussa Puheenvuoroja etsivästä vanhustyöstä. (toim. Aalto s. ja Sutinen H.) 2023 Diakonissalaitos.
Luettavissa: <https://evermade-hdl.s3.eu-central-1.amazonaws.com/wp-content/uploads/2022/02/14131411/Etsiva-vanhustyo.pdf>
- 28 Varjakoski H. 2021. Ikääntyneiden naapurisuhteista ja -verkostoista. Gerontologia 2/2021.
Luettavissa: <https://journal.fi/gerontologia/article/view/98638/64028>
- 29 Myllymäki E. 2022. Hoksauta minut -yhteydenottokortti.
Luettavissa: <https://innokyla.fi/fi/toimintamalli/hoksauta-minut-yhteydenottokortti>
- 30 Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto VALLI ry 2023. Vapaaehtoistoiminta etsivässä vanhustyössä. Etsivän vanhustyön verkostokeskus. Innokylä.
Luettavissa: <https://innokyla.fi/fi/toimintamalli/vapaaehtoistoiminta-etsivassa-vanhustyossa-0>
- 31 Ministeriöiden tulevaisuus katsaus 2022 Yhteiskunnan tila ja päätöksiä vaativat kysymykset VALTIONEUVOSTON JULKAISUJA 2022:58
Luettavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164320/VN_2022_58.pdf
- 32 MDI. 2022. Ikääntyvä väestö vaatii ratkaisuja kunnilta ja hyvinvointialueilta – uusi tutkimus selvittää kuntien ja hyvinvointialueiden toimintaa ikääntyneiden asumisessa ja asumispalveluissa.
Luettavissa: <https://www.mdi.fi/ikaantyyva-vaesto-vaatii-ratkaisuja-kunnilta-ja-hyvinvointialueilta-uusitutkimus-selvittaa-kuntien-ja-hyvinvointialueiden-toimintaa-ikaantyyneiden-asumisessa-ja-asumispalveluissa/>
- 33 STM 2023. Hyvinvointitalous.
Luettavissa: <https://stm.fi/hyvinvointitalous>
- 34 Laki sosiaalihuoltolain muuttamisesta 2022.
Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2022/20221280>

VANHUS- JA LÄHIMMÄISPALVELUN LIITTO VALLI RY

on 70 vuotta toiminut valtakunnallinen vanhusalan asiantuntijajärjestö, joka yhdessä 61 jäsenyhteisönsä kanssa tekee töitä paremman vanhuuden puolesta. VALLI ry toimii jäsenyhteisöjensä edunvalvojana. Liitto tuo esille ikääntyvien ja vanhojen ihmisten äänen, kokemuksen ja tarpeen. Vaikuttamistoiminnan ja kehittämistoiminnan lisäksi VALLI:ssa on toimintoina Ikäteknologiakeskus, Etsivän vanhustyön verkostokeskus sekä Vanhustyön Trainee -toiminta nuorille.

www.valli.fi
#ParempiVanhuus

ETSIVÄN VANHUSTYÖN VERKOSTOKESKUS

Valtakunnallisesti vaikuttavaa ja alueellisesti tuloksellista etsivää, osallistavaa ja ihmislähtöistä vanhustyötä systemaattisesti tieto- ja verkostojohtamisen avulla.

Yhteistyötä ihmisyyden ytimessä.

www.valli.fi/etsivaverkostokeskus
#etsivavanhustyö
@verkostokeskus